

GABRIEL ANDREESCU

pe marginea polemicii

Holocaust negru, holocaust roșu

pag. 13

Nr. 41 (451), 13 - 19 octombrie 1998

ANUL IX

H.-R. PATAPIEVICI

Stigmatul colegial

pag. 5

Securitatea: recuperarea
colaboraționiștilor

pag. 10-11

„Miza este Departamentul Emisiunilor Informatice“

INTERVIU

LUCIA HOSSU LONGIN

Invitația pe care săptămâna trecută 134 de parlamentari ai opoziției i-au adresat-o președintelui Constantinescu ca să prezinte „un mesaj privind starea națiunii la doi ani de la preluarea mandatului“ a trecut ca și-neobservată, prima pagină fiind ocupată de intervenția NATO în Iugoslavia.

Printre cele 22 puncte la care președintele ar trebui să răspundă sunt și reproșuri curente la această oră, de pildă, *returnarea în scopuri politice proprii a TVR* ori *trădarea promisiunilor electorale*.

Pentru altele – *execul politicii economice și sociale sau îndepărțarea țării de structurile de securitate euro-atlantice* –, opoziția deține o responsabilitate mai mare decât actuala putere. În noiembrie 1996, jocurile privind NATO erau ca și făcute. Acum putem vedea că nici strategia președintelui Constantinescu și a liderilor coaliției – forțarea ușii închise asociată cu amînarea reformei economice pentru a nu crea tensiuni sociale vizibile – nu s-a dovedit fructuoasă.

Evident, grupurile parlamentare PUNR și APR au lansat această in-

vitație președintelui pentru a-și crește şansele, deocamdată incerte, de intrare în Parlamentul viitor. Cei ce reproseză vîntii politice românești subsolurile oculte o vor include însă în „scenariul destabilizării“: potrivit lui, grupuri de intere-

mai veche (din vremea cînd acesta iuța să-l debarce pe premierul Ciorbea), urmărind în final suspendarea președintelui Constantinescu, pentru ca interimul să fie asigurat de președintele Senatului, Petre Roman. Partizanii

zunii pare să confirme existența pactului dintre președintele Constantinescu și PD. Dincolo de atmosfera înverșunat-politică din interiorul CA, de opțiuni individuale spontane, pare să se încercă pe de o parte păstrarea actualei echipe DEI (favorabilă președintelui), pe de alta, susținerea lui N.C. Munteanu (un apropiat al președintelui PD), căruia î se promisese conducerea televiziunii încă de acum doi ani, de cînd candidase pe listele partidului respectiv.

Războiul din zonă î-a oferit președintelui oportunitatea de a ignora invitația opoziției, dar și de a o „îmbuna“, consultînd-o. Probabil președintele va veni în Parlament la o dată pe care și-o va alege singur, și se va rezuma la un raport optimist, fără a suporta întrebări pe teme incommode, inclusiv *Tigarea 2*.

Oricît de puțin deranjantă, invitația ApR-PUNR reprezintă însă primul „șah la președinte“ și îl găsește mai vulnerabil decît altă dată. O dovedesc, între altele, nervozitatea obesivă față de presă, dar și eșecul tentativelor de a-și regăsi ve-

(Continuare în pagina 3)

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Scenarii despre mandatul doi

se mafiotice pun continuu la cale scandaluri locale, menite să gonească investitorii străini și să lase tara pradă sferei rusești de influență. Un argument al „scenariștilor“ îl reprezintă pasul următor, pregătit de PSDR dacă președintele nu va veni în Parlament: strîngerea de semnături pentru suspendarea sa din funcție.

Surse neconfirmate vorbesc încă și acum despre o strategie PD

scenariului explică astfel faptul că în ultimele 5-6 luni președintele pare a juca pe cartea PD – o politică foarte complicată, deschisă prin celebrul „interviu cu spionii“ al fostului ministru de Externe, Adrian Severin, și confirmată recent de declarația sa publică despre menținerea actualei coaliții pînă în anul 2004. Așadar, încheindu-se cu un posibil al doilea mandat al său. Chiar și recentul scandal al Televi-

Reamintim cititorilor noștri
că această pagină le aparține, ca și
responsabilitatea pentru scrisorile lor.

Dominului Viorel Lis,
primarul general interimar
al Capitalei

Stimate domnule primar
general,

Decretul de interzicere a Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolică, emis de guvernul Groza (358/01.12.1948) prevedea la art. 2 confiscarea de către stat a întregii averi mobile și imobile a acesteia, cu excepția expresă a bunurilor fostelor parohii, considerate ca fiind intrate în patrimoniu Bisericii Ortodoxe Române ca urmare a „revenirii” acestora la cultul ortodox (nu comentăm cum s-a făcut aceasta).

În orașul București (și numai pe teritoriul acestuia) au fost confiscate cu această ocazie următoarele bunuri:

- 1. Construcții, teren agricol și lăcașuri cu suprafață de 35.000 mp. în Prelungirea Ferentari nr. 98 sector 4 (pe acolo se construiește un bloc de locuințe și o școală).

- 2. Imobil situat în str. Știrbei Vodă nr. 138 sector 1 (în locul lui s-au construit blocuri de locuințe).

- 3. Imobil construit la intersecția str. Avrig cu Vaselari sector 2 (în locul bisericii construite parțial s-au construit un hirofon și o centrală termică)

- 4. Garaj și curte situate în str. Elena Cuza nr. 30-32 (în patrimoniul SC Bereni SA)

- 5. Imobil cu trei etaje (Fundatia Băleanu) pe str. Xenopol nr. 15 (închiriat de primărie Ambasadei Italiene)

Guvernul Stolojan a emis Hotărârea nr. 466 din 19 august 1992 privind aprobația propunerilor Comisiei Centrale pentru inventarizarea bunurilor proprietate a statului, foste proprietăți ale Bisericii Române Unite cu Roma (Greco-Catolice) și predarea acestora către Biserica Română Unită cu Roma (Greco-Catolică) în a cărei anexă, la pozițiile 77-80, figuraun bunurile enumerate de noi la punctele 1-4. Hotărârea a fost publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, an IV, nr. 227 din 14 septembrie 1992.

Conform art. 3 din Hotărârea „pînă la predarea efectivă a imobilelor, actuații deținători vor avea calitatea de chirișă în condițiile legii”.

Avinț în vedere că bunurile de la pozițiile 1-3 nu mai puteau fi retrocedate, Primăria Municipiului București urma să dea în compensare alte terenuri din patrimoniul propriu. Prima cerere de restituire Vicariatul de București a înregistrat la Primăria Capitală la 3 aprilie 1993 sub nr. 4072 (la Direcția Urbanizare și Administrarea Teritoriului). Au urmat o serie întreagă de evenimente, toate fără nici un efect. La Primăria Capitală, pentru Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică, nu se aplică legea.

Am sperat ca, odată cu instalarea la Primărie a unui reprezentant al Convenției, membru PNCD, lucrurile să se schimbe și că Biserica lui Iuliu Maniu și a lui Corneliu Coposu se va bucura de atenția cuvenită. Nu s-a întâmplat așa. Nu mi s-a restituit în continuare nimic. Ba mai mult, la solicitarea noastră de a ne să atribu un loc pentru construirea unei biserici, membrul Consiliului să ne refuze aceasta și să-și permăta, în prezența vicarului Mitropoliei Blajului, pr. Cristian Sabău, și a protopopului de București, pr. Vasile Mare, să numească

biserica noastră „sectă” și să ne recomande să plecăm în Ardeal și să ne construim lăcașuri de cult acolo, nu aici. Stupefiant!

Stimate domnule primar general, domniei voastre îi revine obligația de a veghea ca la Primăria Capitală legea să fie respectată. Nu vă cerem decât acest lucru. Să se respecte Hotărârea de Guvern nr. 466/1992 și Primăria să ne restituie ceea ce ne aparține.

Vă mulțumim pentru sprijin și bunul Dumnezeu să ne ajute!

Cu deosebit respect,

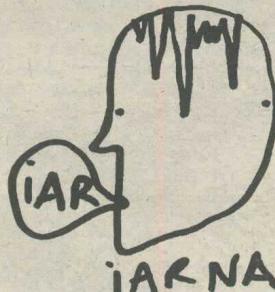
Dr. ing. Laurențiu Horia Moisin
Președinte „AGRU”
București, 29 septembrie 1998

Stimată redacție,

Doresc în primul rînd a vă mulțumi pentru posibilitatea acordată de a-mi fi putut exprima părereasupra unor teme – ecologie, feminism – în paginile revistei dumneavoastră. Cum reacția în sensul temerii mele nu s-au lăsat mult așteptate, aş dor să revin cu cîteva precizări, sper eu, utile.

Desigur, cu tot respectul pentru o părere contrară, în cazul de față cea a doamnei Borza din Bruxelles, mi-aș permite a sublinia cîteva lucruri ce mie îmi par importante. Argumentele și interpretările prezente, după părere mea, aparțin cu siguranță secolului XX și precedențelor, nu însă și celui următor. Toate felicitările pentru mamele de familie ce nu-si crătu eforturile pentru a face din propriii copii oameni, dar a sugeră doar că „ideologia” ieminstă, agresivă, bine organizată, nu face decît să submineze valori și structuri tradiționale mi se pare prea mult și în același timp prea simplu.

Curente noi au fost întotdeauna suspectate de intenții subversive sau pactizare cu dușmanul în scopul de a submina tot ceea ce știem, tot ceea ce ne era cunoscut și familiar. A crede că divorțurile și criminalitatea își au rădăcinile în expansiunea „ideologiei feministe” este o naivitate. Simpla lectură a unui bun cotidian – de care sigur nu duce lipsă nici Bruxelles-ul – ne-ar dezvălu niște complexități acestor fenomene sociale, dar și nenumărate factori ce le determină.

Degradarea și dispariția valorilor tradiționale, creația de permanente noi necesități individuale, complexitatea crescândă a lumii în care trăim suprasolicită chiar și pe cei mai robusti dintre noi. Sistem în față unor munți de probleme și, pentru rezolvarea lor, calitățile de care dispun femeile sunt indispensabile. Într-o femeie comisar și doamna ce cîndva făcea deliciul Parlamentului italian, există un enorm potențial unde femeile pot da mai mult și mai bine decît tradiția le-a permis-o. Bărbații, și ei, pot să-și asume roluri pe care aceeași tradiție nu le-a prescris sau nu le-a considerat „corespunzătoare” structurii lor.

Feminismul înseamnă egalitate în drepturi și în sens, înseamnă ca femeile capabile, și care o doresc, să poată participa din plin la efortul de-a gîndi, îmbunătățî și înfrumusește

vîața. Dacă acest lucru se suprapune noțiunii de ideologie, iar dacă undeva în lumea aceasta acest deziderat a fost realizat în mod complet, subscrî și eu din toată inimă! Nu cred însă că înțeleg cu toții același lucru, altfel nu mi-aș putea explica apariția păreri atît de „ne-ortodoxe” a doamnei din îndepărțatul (sic) Bruxelles.

Vorbim din ce în ce mai des de necesitatea schimbării paradigmelor, dar contribuim prea puțin la aceasta, socotind că orice limbă pe care nu o înțelegem este neapărat de lemn.

Asă îndrăzni să spun că rîndurile doamnei Borza sunt expresia unor teme profund ancorate în individual și societatea de azi. Ele sunt înțelese, dar nici pe departe explicabile prin simplificări și presupunerile. În plus, creația de imagini distorsionante, dăunătoare tuturor.

Pentru promovarea unui mod nou de a gîndi, rolul intelectualului, al publicistului de profesie este tocmai acela de a orienta și îndruma cu obiectivitate, cu exactitate, cu răspundere.

Este, de fapt, ceea ce doream să spun.

Cu adaptările de rigoare, s-ar putea spune lucruri similari și despre ecologie, care – săn convins – are mult mai mult de a face cu existența noastră decît cu orice fel de „isme”.

Ilie Tudora
Zürich, 28 august 1998

Dragă redacție,

Sînt student în anul III la Facultatea de Istorie din București. Am participat la mitingurile fostei opozitii din București. Am votat CDR-ul de mai multe ori în cursul anului 1996 (atît la locale, cît și la generale). Mai mult, am crescut din toată inimă în CDR. Acum, după doi ani de zile, dezgustul mă cuprinde (m-a cuprins). S-a instaurat treptat, pas cu pas, din 1996. Este o mare scîrbă față de tot ceea ce se săruie, speranțe, credințe, certitudini (alb: CDR, negru: PSDR, PRM, PUNR).

Domnul Emilian Constantinescu le spunea liderilor PNȚ aduși la Cotroceni că, probabil, CDR nu va cîștiga nici la alegerile din 2000 majoritatea absolută (peste 50%) pentru a guverna singură, de aceea e nevoie de coalizie. Am fost puternic zguduit de un sănătos hohot de rîs...

E incredibilă naivitatea președintelui Convenției nu va atinge nici măcar cele 30 de procente din 1996 și poate nici cele 21 din 1992 sau poate va cîștiga 51 folosind aparatul de stat pentru a-convinge pe cei nehotărîți, așa cum cele două partide istorice au făcut-o de numerătoare ori în perioada semi-democrației interbelice.

Atît vechea putere (neo-comunistă,

din această cauză fiind de înțeles atitudinile lor în direcția unei societăți civile, a unei economii de piată), cît și cea de după 1996 nu au făcut decît să îngroape România... și mai adînc în glodul mizeriei. Cincis este că această clasă politică se mîndrește de stabilitatea din țară, aceasta transformându-se într-un veritabil mit pe care domnul Boia ar trebui să-l psihanalizeze curînd. Stabilitatea lor se degradează odată cu cădereea PIB, a leului, a salariilor, a producției. Uneori am impresia că acei oameni din Parlament, din Guvern (în afară de Pleșu, care face cea mai onorabilă figură – care un Guvern format din asemenea tehnocrati nu ar fi mai bun decît unul din demagogii înverșunați, incapabili de fapt?) sunt orbi, iar domnul Constantinescu se aşteaptă să fie votați din nou!?

Acești oameni definitivăză intrarea României în lumea a treia, nu degeaba au atîță succes telenovelele, precum și muzica sud-americană prin discotecile „partie”.

Urărind stîrile la TV sau citind ziarul (și 22), avînd o judecăță cît de cit normală, un coefficient de inteligență mediu, cu cîteva deschideri spre Occident, nu pot să nu te înfurii și să nu înjuri cu voce tare sau numai în gînd (depinde de împrejurări). Si mă doare atît de mult deoarece de eșecul total al schimbării din 1996 se bûcură cei care au distrus Piața Universității, cei care au adus minerii, cei care au regizat Tîrgu-Mureșul, ultra-naționaliștii, foștii grași nomenclaturiști și, mă tem, tot ei vor fi cei care vor profita din plin.

Mie (un simplu student care însă vede din afară marea vinzoaleă) mi se pare că democrația în România îl loc să promoveze tot ceea ce este mai valoare a scos la iveală mai ales mediocritățile și nulitățile, demagogii, cei care îngălățesc pe cel de sus (nu pe Dumnezeu...), cei care se prostituează spiritual, cretinii, inginierii cu bură și fețe silinoase, țiganizații, cei care nu cunosc bine nici macar limba română... Si cînd mă gîndesc că Facultatea de Științe Politice crede că pregătește viitoarea elită politică a țării... Dacă din punct de vedere economic încă nu-ne-am prăbușit complet, dacă încă mai avem impresia că trăim într-o oarecare normalitate materială, atunci asta se înțimplă din cauză că o mare parte din economie (cea care merge) scapă controlului incompetenților Guvern (debil sau numai incapabil?).

Vă doresc să audiți numai de bine, ceea ce este cam greu în aceste vremuri, dar...

P.S. Eu personal nu voi mai vota CDR și foarte mulți dintre cunoștuți mei nu o vor mai face. Preferăm să absentăm, CDR merită părăsita (prin prismana marilor infăptuiri...).

Constantinescu Codruț, Cimpina

PREȚURILE ABONAMENTELOR INTERNE

Si în continuare, abonamentele pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, fosti detinuți politici și veterani de război asigură o reducere de 50% fată de pretul de vinzare per exemplar:

- Numai 13.000 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție
- Numai 17.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu

Acest program este subvenționat de Asociația Est-Libertés

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sunt, de asemenea, cu reducere :

- 17.000 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție (35%)
- 21.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (20%)

MĂRIRILE DE PRET NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

Cei interesati sunt rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat postal suma corespunzătoare, pe adresa:

Revista "22"

cont 45103532 BCR

Sucursala sector I

Calea Victoriei 155

Bloc D1, București

Adeverințele (talon de pensie, adeverințe scolare etc.) valabile un an se expediază pe adresa:

Revista "22"

Calea Victoriei 120, sector 1,

București, cu specificarea

pentru Serviciul de Difuzare.

Precizare privind suplimentul 22 Literar

Nr. 3 al suplimentului 22 Literar reprezintă etapa a treia a proiectului aprobat de Ministerul Culturii revistei 22 pentru semestru II al anului 1998 și include lunile noiembrie-decembrie, și nu lunile octombrie-decembrie, cum în mod eronat s-a scris pe copertă.

SERBAN ORESCU

Centrul-dreapta are nevoie nu de spoială, ci de casă nouă

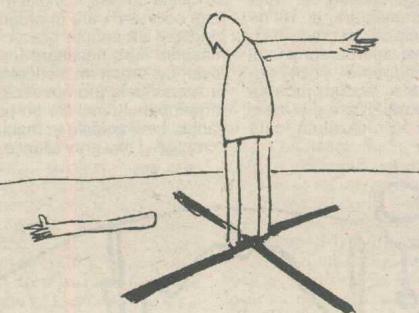
- Criza de identitate în „dreapta” românească -

La 2 octombrie zilele aduceau la cunoștință constituirea unui „Club al Dreptei” având ca fondatori pe domnii Adrian Iorgulescu (PAR), Cezar Coraci (PNL) și Ionuț Gherasim (PNȚCD) – toți trei membri ai Parlamentului și ai unor partide din Convenția Democrată. Din club fac parte, pe lîngă politicieni din CDR, oameni de afaceri și personalități publice locale. Baza programatică a Clubului Dreptei o constituie Manifestul Dreptei lansat cu cîteva luni în urmă. Clubul are potrivit statutului un comitet director, un director executiv și o Adunare Generală. Ca totdeauna, identificarea unei formații cu iz politice se face nu numai prin programe, ci și prin participare. Ziarul *Curentul* nota deunăză că aproxiimatul toții membrii „Grupului” de la Brașov (sprijinitorii ai actualului premier Radu Vasile) se regăsesc pe lista de semnatari a recentului Club al Dreptei. Printre cei 70 de semnatari ai Manifestului Dreptei – membri de drept ai Clubului – se află însă și personalități fără nici o legătură cu „Grupul” de la Brașov, precum liberalii Dan Constantinescu, Alexandru Paleologu, Viorel Catarăma, țărănești ULM Spineanu (un apropiat al conducerii PNȚCD criticat pentru ritmul lent al reformelor pe cind răspunde ca ministru al Reformei de acest sector) și liderii PAR Varujan Vosganian și Paul Ghiliu. Rezumînd, se poate spune că noua creație Club al Dreptei este un fel de ectoplasmă a Convenției Democrate în care micul partid Alternativa Române (PAR) ar asuma însă un rol incomparabil mai mare decât în numita Convenție. Pentru marele public care scrutează nu fără îngrijorare orizontul anului 2000 și prea puțin. Întrebarea pe care să-o punem cetățeanul obosit de numărul mare de partide și de sterilitatea centru-dreapta este altă: de ce să asistăm în alegerile viitoare la un triumf al stîngii cînd, după alegerile din 1996, nici n-am avut de fapt o guvernare reală de centru-dreapta? Atunci ce am avut? Un fel de jonglerie cu etichetele istorice și conținutul – adică identitatea – adaptată trecutului comunist. De aici a rezultat un hibrid. Cu el trăim – tot mai prost – de doi ani

încoace. Nici nu se putea altfel!

Președintele Constantinescu însuși a spus-o, dar după alegeri: „voi fi îndeosebi președintele celor care nu m-au ales...”. Convenția Democrată l-a urmat, uzindu-se politic enorm în acești doi ani de cînd este o „forță conducătoare” emasculată.

Strategia concepută la Cotroceni și avînd ca scop nedeclarat realegerea președintelui în anul 2000 și ca instrument principal populismul a condus la pierderea

de identitate a centrului dreapta-românesc. Mai grav nici nu se poate. Partidele istorice s-au lăsat manipulate (ceea ce nu scade culpa lor) și au pierdut; situația lor nu este de invidiat. Răspunderea lor istorică e covîrșitoare, a președintelui de astemea.

Dacă cel puțin PNL nu și-ar fi pierdut în aceste împrejurări identitatea lui politică și ar fi rămas definit prin cei doi vectori – proprietate (vector principal) și protecție socială (vector subsidiar) –, nu s-ar resimți astăzi atât de mult necesitatea unui nou centru liberal. Puternic infiltrat, pare-se, încă înainte de 1990, PNL și-a

pierdut însă din identitate chiar mai mult decât PNȚCD, fratele mai mare pe care în momente de cumpănă s-a arătat chiar gata să-l părăsească. În felul acesta, apropiindu-se ideologică nepermis de Partidul Democrat al domnului Petre Roman, PNL s-a abătut de la făgașul lui istoric, dar și de la comandamentele modernității și moralității. El nu poate fi comparat nici cu ilustrul partid al Brătienilor, nici cu partidele liberale moderne din Occident, situindu-se, după 1989, pe orbita laxă a corporilor politice eretice. Cine s-a aşteptă ca partidul național-liberal renăscut din cenușă să militzeze pentru accelerarea privatizării, pentru lichidarea întreprinderilor nerentabile, pentru o atitudine liberală față de minorități (nu numai etnice) s-a înșelat. Că partidul național-liberal plătește un tribut ridicat unor centre de putere (precum cel de la Cotroceni) ostile în fond schimbărilor de structură și personal politic, se vede cu ochiul liber. Eticheta istorică de mult nu mai seamănă cu conținutul! „Liberal din tată în fiu” domn Mircea Ionescu-Quintus era gata cu un an jumătate în urmă să-l primească în partid (fără stagiu!) pe domnul Virgil Măgureanu (care își pierduse postul de director al SRI) „dacă dumnealui catadixeste”, dădea domnul Ionescu-Quintus umil de înțeles, căci „am avut ocazia să mă conving că nutrește opinii liberale”(!). Ce fel de identitate liberal-istorică mai are un asemenea partid? Si nici cu succesorul potential, domnul Valeriu Stoica, nu sînt perspectivele mai bune; disponibilitatea acestuia la compromisuri contraria ideologiei liberale și notorie și nu mai trebuie dovedită.

SUBLINIEZ TOATE ACESTELE DEOCARECĂ RAJUNEA DIFUZĂ A UNUI Club al Dreptei în momentul de față este umplerea locului gol al unui partid de centru-dreapta cu verticitate ideologică și comportamentală. Din cauza acestei valențe devenite libere au stînga și extrema-sfîngă sănse să cîștige viitoarele alegeri!

România are însă nevoie de altceva decât de un Club al Dreptei, și anume, de un alt partid de centru-dreapta și de un alt candidat preșidențial decât domnul Emil Constantinescu. Un asemenea partid și un candidat preșidențial adaptat lui ar putea colecta între altele și numărul mare de opțiuni prezente de abținere de la vot (indicat de sondajele de opinie).

Pe scurt spus, înființarea Clubului Dreptei oglindă criza centru-dreapta. Ea conștientizează o importantă valență liberă în spectrul politic românesc. Numai că pași mărunți, fie și în direcția bună, nu sunt suficienți. Centrul-dreapta are nevoie nu de spoială, ci de o casă nouă.

Scenarii despre mandatul doi

(Urmare din pagina 1)

chiul rol (obosita campanie contra corupției). Sondaje nu au mai fost „aruncate pe piață”, dar surse (neconfermate) susțin că președintele Constantinescu s-ar afla la această oră în aprecierea populației mai jos decât primierul Vasile. Fără îndoială că nu doar președintele, ci și actualul premier este destul de vinovat pentru că „România se află în pragul dezastrului economic și social general”, așa cum afirmă mesajul opozitiei. Opinia publică însă nu percepă, în genere, foarte repede relația dintre neîmplinirile unei societăți și responsabilitatea celor aflați în posturi de decizie.

Pe acest fapt pare să fi mizat și președintele Constantinescu, preocupat în toți acești ani să transmită imaginea unei distanțe apreciabile între cele două palate ale puterii – Cotroceni și Victoria – și a unei neimplicări a sa în treburile Executivului.

În ceea ce îl privește, de la început președintele Constantinescu și-a ales doar trei roluri: 1) Cel de negociator între formațiunile coaliției, dispuse într-o geometrie variabilă, dar aflate într-un permanent război. (Pentru rolul acesta, el s-a exersat în serpăria vechii Convenții.) 2) Cel de șef al unor înalte comisiuni cu denumire pomposă – CSAT, CNAICCO – discutabile însă și sub raportul eficacității, și sub cel al legalității constituționale. 3) Cel de reprezentare în politica externă, unde a marcat de la început diferența de esență între România

secrete (SRI, SIE, SPP), a Televiziunii etc. și mărturii suficiente ale politicianilor de toate culorile vorbesc despre implicarea Președintelui în culisele tuturor deciziilor (de la construirea cabinetelor pînă la legea dosarelor, care asigură reproducerea aceleiași clase politice).

De ce, atunci, dacă se implică, pe ascuns, în mașinăria greoaie a statului, președintele a optat pentru acest discurs cosmetizat, cofat, ce survolează, tot mai aerian, realitățile noroioase ale României?

Nu mai este la această oră un secret pentru nimici că președintele Constantinescu a intrat în Palatul Cotroceni cu gîndul că, împreună cu echipa sa, va trebui imediat să lucreze pentru mandatul doi.

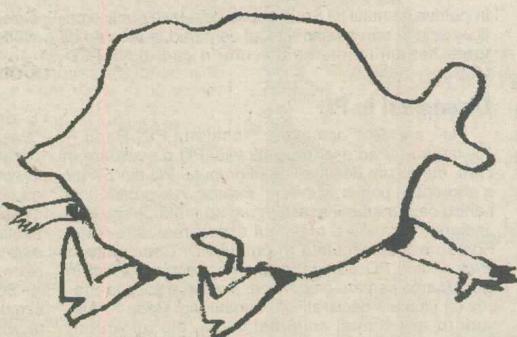
Se înmulțesc de la o vreme voci (încă în surdină) care reproșează președintelui Constantinescu opțiunea sa exclusivă pentru imagine și vînătoarea, tot mai lipsită de

discreție, a mandatului doi. Pe lîngă amintita „cooptare” a PD, ori încercarea de „statu quo” al Televiziunii, s-a sesizat că președintele încurajează forțele centrifuge din diverse partide, vizând să le adune într-o viitoare largă coaliție.

Nu i se poate reproba președintelui Constantinescu faptul că ar fi fragmentat partidul lui Cornelius Coposu, pentru că acesta avea orientare constructie clientelară. Dar este sigur că, deocamdată, din cele patru grupuri PNȚCD, cel puțin două (cel de la Brașov, ca și cel al lui Remus Opris/Ulm Spineanu) îl aplică în practică cu sîrg Indicațiile. Tot viitoare sale coaliții aflate în gestație îi par pregătite Clubul Dreptei (cu un artizan ca Varujan Vosganian, cel ce a început Partidul Alianța României cu o croială mult mai largă decât a ajuns la sfîrșit) ori asociația menită să coopteze tineretul din toate partidele, avînd la conducere, firește, un consilier președintial.

Dar nu este Palatul Cotroceni singurul loc din București unde se pregătește viitoarea campanie electorală sub lozinca: „eu vreau să fiu președinte”. La startul respectiv, actualul președinte s-ar putea reîntîlni cu mai vechiul său rival, Nicolae Manolescu, susținut de liberalii aflați în expansiune, cu mai vechiul său contestatar Radu Vasile și, în mod sigur, cu Teodor Meleşcanu, ce tocmai și-a schimbat vestă.

Din multele scenarii care circulă pentru viitor, nu-i însă prea ușor de înțeles cine este preocupat, la această oră, de prezentul României.

Economia și-a încetinit grav pulsul, intrînd într-o lîncezălă prelungită. Piata de capital s-a uscat de tot. Singure importurile nu par să se antreneze în această tendință, crescînd într-o vesele, în ciuda scăderii producției. Acest apetit de consum al economiei românești, peste posibilitățile proprii, anunță un adevarat incendiu, pentru că depășirea încasărilor din exporturi de către cheltuielle pentru importuri va ajunge la circa 3 miliarde dolari pe ansamblul anului, o depășire neuzuală de aproape 40% a plăpumii proprii, care amenință cu suspendarea finanțării externe și cu compromiterea relativă stabilității a leului și a fragiliei temperării în inflație. Alertate sever de adîncirea deficitului comercial extern dificil de finanțat și de creșterea îndatorării externe greu de onorat, marile agenții internaționale de rating au retrogradat România din punctul de vedere al riscului de țară, scumpindu-i acestelui accesul pe piețele internaționale de capital și îndemnînd investitorii străini la precauție maximă în implicarea în România. Tot mai mulți sînt prin străinătate aceia care apreciază că în România nu vor fi întreprinse într-adevăr reforme care sînt necesare pînă cînd nu se va trece prin colapsul pe care Bulgaria l-a cunoscut anul trecut, adică pînă cînd situația nu va exploda și, ca urmare, se va accepta în sfîrșit că, fără măsuri radicale, barca nu mai poate fi dusă înainte.

Ce se întâmplă de fapt în România?

Cu stînga la guvernare s-a mers înapoi! Cu cealaltă aripă a spectrului politic la guvernare – căci și o denumire „dreaptă” ar fi inexact, pentru că o adevarată „dreaptă” în România nu există! – s-a mers tot înapoi! Să fie numai colapsul singură perspectivă și unică ieșire, în sensul că numai într-un asemenea caz politicienii, asediati de realitățile neierătoare, ar face și ceea ce trebuie și nu doar ceea ce reprezintă interesul de partid, de grup sau chiar numai personale?

Contradicția dintre realocarea și împărtirea resurselor

Afîțea și atîtea fapte din timpul administrației de dimântine de '96, precum și din vremea celor de după, arată clar că partidele așteaptă de la accederea la guvernare consolidarea economică a prezentului și viitorului lor politic. Ele sunt supuse în acest sens unei duble presiuni: din partea proprietarilor membri, care vor să se aleagă economic, ca să nu spunem direct material, cu ceva din apartenența lor la partidul în cauză; și din partea „sponsorilor”, care nu susțin partidul doar de florile mărunătui sau doar din pură și dezinteresată simpatie. Inexistența, probabil deliberată, a unor prevederi legislative clare în ce privește finanțarea partidelor politice joacă un rol neînălit în acest sens.

Intr-un fel, indignații putem fi, dar de mirat n-ar trebui să ne mirăm. Se trece de la un sistem de organizare economică bazat pe proprietatea tuturor și de fapt a nimănului, la un sistem de organizare economică bazat pe proprietatea privată și are loc un proces, pînă la urmă inevitabil, de împărtire a avuției naționale. Această împărtire a activelor

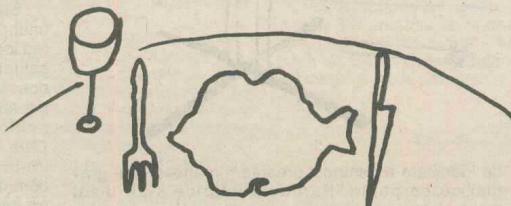

ILIE SERBĂNESCU

De ce nu merge reforma?

agricole și industriale, a controlului asupra avutiei naționale, la costuri cît mai mari, dacă se poate chiar prin cadou politic, reprezentă prioritățile prioritarilor pentru partide, fie dintr-o parte, fie din alta a spectrului parlamentar. Partidele mari tac și fac. Cele mici strigă cît pot să o ocupă un loc la tain pentru membri și sponsorii lor. Sîi cu cît săi mai mici strigă mai tare. Iar dacă este vorba de partidele cu audiență modestă dar care, prin aritmetică parlamentară, au rol de arbitru pe scena politică, se practică întins săntajul cu retragerea sprijinului politic pentru dobîndirea de poziții guvernamentale-cheie sau (și) jocul la două capete cu opozitie, spre a-și menține locul la masă și în cazul că roata politică se întoarce.

secințele sint pur și simplu nefaste. Resursele asupra căror se obțin controlul nu li se dă o funcție socială, ci maiales una personală sau de grup: vîle, mașini de lux, călătorii în străinătate, bani pentru partid, sponsorizări pentru dobîndirea controlului asupra unor noi resurse. Încă și mai rău, se consideră că, pentru a se desfășura fără probleme, împărtășala are nevoie de un climat de lînsită socială, condițîn în care nici o forță politică nu are în program și nu se gîndește să adopte practic vreuna din măsurile dure necesare în cazul reformelor de structură. Indiferent de coloratură, partidele promovează, pe seama forțării banului public, un populism deșănat, care golește și mai tare sacul și complică și mai grav situația.

Problema este că acest proces, repetăm, pînă la urmă inevitabil, și căruia partidele îi conferă prioritățea priorităților, trebuie să aibă loc cînd, din cauza lucrurilor care merg prost, chiar foarte prost în economie, prioritățile priorităților o reprezintă pentru țară reformă.

Pe orice parte s-ar întoarce problema, reforma reprezintă, în ultimă instanță, schimbarea actualelor structuri și modalitățile de alocare *contraproductivă a resurselor*, care dovedesc o ineficiență crasă și care nu pot produce altceva decît săracie pe plan intern și incapacitate concurențială pe plan extern. Nu poate oferi altceva, de fapt și la urma urmei, o economie care, precum cea românească din prezent, alocă energie, materii prime, fonduri de salarii pentru produse ce nu își scot banii sau chiar nu se vînd deloc, și al cărei buget mărește mereu birurile pe cei ce își plătesc impozitele pentru a nu fi amenințată să dispară din cauza celor ce nu își plătesc impozitele. Se poate lesne observa în ce contradicție se află *realocarea spre eficiență a resurselor* presupusă de reformă cu procesul urmărit de partide de împărtire a resurselor sau de dobîndire în sistem parcelar a controlului asupra acestora.

Dacă mecanismul economic ar funcționa, ceea ce s-ar putea întîmplă doar într-o economie deja aşezată, consecințele ar fi probabil mai puțin nefericite. Dar, într-o economie care își schimbă înseși fundamentele proprietății, con-

Încet, încet tortul dispare

Ele sint atît de orbite de obiectivul împărtășirii tortului, încit nu sint în stare să ia în considerare că s-ar putea să nu mai aibă în curînd ce să împărtășe. Sîi tot contează pe faptul că mai există rezerve, dar acestea s-ar părea că, prin mișcarea de ani de zile în cerc vicios, s-au epuizat deja. Tot tergiversându-se dificilele dar necesare reforme structurale, adică cele din cadrul întreprinderilor de stat, problemele create de acestea s-au amplificat și complicații nebănuite, astfel încit s-a ajuns în situația ca activele din portofoliul FPS să valoreze circa 30.000 de miliarde de lei, în timp ce datorile acumulate de întreprinderile care administrează aceste active să se ridice la aproape 60.000 de miliarde de lei. Cu alte cuvinte, de împărtit au rămas mai degrabă datorii decît active. Sîi, evident, procesul nu se va opri aici.

O soluție de mînă forte?

Ce soluții ar putea exista? Una la care se gîndește foarte multă lume, chiar dacă puțini vorbesc de ea în gura mare, este o soluție temporară de mînă forte. O dictatură – căci, să nu ne ascundem după deget, despre așa ceva ar fi vorba – ar avea extrem de multe de făcut în România, de la oprirea disoluției statului și restabilirea autorității instituțiilor publice și, printre acestea, ar putea desigur să împună și reformele struc-

ture. Problema pe care ar avea-o de înfruntat o soluție de mînă forte, chiar dacă temporară, ar fi acceptarea internațională a regimului pe care o asemenea soluție îl-ar presupune. Sîi, să nu uităm, înțelepicuinea și priceperea de care acest regim ar trebui să dea dovadă în exercitarea puterii de care ar dispune. Vorba aceea, nu ne temem de dictatură, ci doar de incompetență dictatorilor! De pildă, eșecul economic ar fi poate și mai sever decît cel de acum, dacă procesul de trecere a activelor din proprietatea de stat în proprietate privată ar fi stopat sau ar fi detinut strict în sistem clientelar (vezi reușita din Chile, dar tragedia din Indonezia).

Cu cumpărarea nu ne amenință nimenei

O altă ieșire ar fi ca un partener străin puternic să ia economia românească așa cu totul, cu active, cu datorii – că de cumpărăt nu ar fi tocmai exact să se vorbească –, urmînd s-o reorganizeze și s-o pună la treabă. Experiența internațională oferă cîteva exemple. Este de ajuns să ne uităm în zona noastră. Germania răsăriteană a fost preluată cu totalul de Germania federală, dar dacă, desigur, cauză poate fi considerat o excepție, există și preluări partiale, precum în Ungaria, Cehia, Polonia. Sîi, în aceste țări, s-a ieșit astfel la liman, fără desigur a ignora contribuția în acest sens a clăsei politice proprii din țările respective. Desi, fără îndoială, partidele politice din România ar izbucni în accente patetic de patriotism într-o asemenea eventualitate, griji nu trebuie să aibă. România nu este în cările celor cu dare de mînă și deci nici n-o paște vreun pericol de a fi cumpărată sau luată de cineva în parohia sa.

Există alternativă la colaps?

Astfel încit, ipoteza de departe cea mai probabilă va fi continuarea situației de pînă în prezent. Partidele politice românești vor rămîne să se înfrunte între ele în problemele dobîndirii controlului asupra activelor din economia națională și să înfrunte, practic fără nici un ajutor semnificativ din afară, problemele de cu totul altă natură ale nevoii de reformă. Fără vreun ajutor din afară nu inseamnă fără amestec din afară! În continuarea de fapt a ceea ce se întîmplă, implicările externe vor fi probabil încă și mai puternice, explozivînd tocmai neîntelegerile dintre înseși partidele românești. Pentru că cei de prin străinătate ar trebui să fie batuți în cap – dar nu sint! – să nu obțină mâcar ceva, dacă tot pot a nu da nimic. Sîi pentru că, cel puțin după cum a dovedit experiența de pînă în momentul de față, partidele românești nu au putut concilia interesele lor de obținere a controlului asupra economiei cu interesele generale de reformare a economiei, colapsul economic nu numai că se poate precipita ca unică perspectivă, dar se conturează probabil și ca unică ieșire, întrucât doar colapsul economic poate fi să trezească clasa politică, fie să împună, pentru a se ține pasul cu cerințele, o altă organizare a acesteia, după ce pur și simplu va fi pulverizat organizația actuală.

PS Grupul de la Brașov la Clubul Dreptei

Pe data de 6 octombrie, cu ocazia lansării la lașa a Clubului Dreptei, deputatul Ionuț Gherasim a declarat că în PNȚCD există un curent doctrinar de dreapta și altul de stînga și că este necesară o clarificare ideologică a partidului. În același timp, vicepreședintele PNȚCD Sorin Lepșa a trimis unor ziarie o scrisoare critică la adresa foștilor miniștri tărâniști care, prin declarațiile lor, pun în pericol credibilitatea partidului. Sorin Lepșa și Ionuț Gherasim sunt considerați liderii grupului de la Brașov care îl susțin pe premierul Radu Vasile. Membrii grupului au fost primiți, în urmă cu două săptămâni la Palatul Cotroceni de președintele Emiliu Constantinescu.

Premierul PNȚCD Ion Diaconescu s-a declarat

împotriva gestului lui Sorin Lepșa de a face publice critici sale la adresa unor colegi de partid, adăugînd că toate nemulțumirile se discută în cadrul PNȚCD. (A.B.)

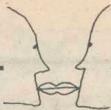
Disensiuni în PD

Pe data de 1 octombrie, senatorul PD, Radu F. Alexandru i-a adresat președintelui PD o scrisoare în care, după cum declară liderul grupului PD din Senat, a abordat în public „subiecte interne de partid”, fapt pentru care membrii acestui grup se arăta „intrigați” și „îndignați”. Vasiliu a arătat că scrisoarea către Petre Roman a fost discutată în grupul PD. Concomitent, președintele PD a negat existența vreunui conflict în formațiunea pe care o conduce. Roman a spus la Brașov că ultimele declarații ale senatorului Radu F. Alexandru, precum și cele mai vechi, ale lui Adrian Severin și Adrian Vilău, nu sunt justificate de realitate.

Cu toate acestea, el a precizat că nu s-a gîndit la excluderea celor trei din partid. (A.B.)

Contractul cu Bell Helicopters – amînat

Primul-ministrul român, Radu Vasile, a declarat pe 5 octombrie, imediat după întoarcerea de la Washington, că discuțiile privind contractul cu firma americană Bell Helicopters nu mai sunt de actualitate. Premierul a ajuns la această concluzie după consultări cu reprezentanții ai administrației americane, ai FMI și ai Băncii Mondiale: „din partea acestor instituții există o cvasicertitudine că un astfel de proiect nu este fezabil pentru România în perioada următoare, lucru cu care sunt de acord”, a spus Radu Vasile. Soluția, potrivit premierului român, este amînarea acestui contract și plată a datorilor externe contractate de țara noastră între 1991–1996. (I.A.)

Colaborez la revista 22 din iunie 1993. Am fost invitat să devin membru al GDS în decembrie 1994. În acești cinci ani, doar trei dintre textele mele au fost alese de conducerea revistei ca editorial. Dintre aceste trei texte, două au beneficiat de atenția indispușă a d-lui Gabriel Andreescu. Nu doresc deloc să îmi apăr punctele de vedere dezvoltate în cele două editoriale. Deoarece motivul pentru care scriu articole este de a-i pune pe cititorii pe gânduri, cred că mi-am atins ținta de îndată ce atenția sau indispoziția lor au fost declanșate. Deci, nu intenționez să discut obiectivile de interpretare care îmi sunt făcute. Dimpotrivă, simt nevoia să mulțumesc pentru ele. Aș dori însă să reacționez la presupozitia și stilul dojenirii colegiale pe care mi-o administreză d-l Andreescu.

Am să mă refer numai la articolul *Sentimente imperiale, sentimente colegiale* (nr. 40/1998), deoarece mi se pare că aici maniera de a obiecta a d-lui Andreescu s-a articulat cu mai mare claritate. După ce declară că, din cele trei criterii funktionale de construcție a unei identități moderne, sugerate de mine (de fapt, locuri comune ale literaturii de filozofie politică), cu două este perfect de acord, având rezerve numai față de al treilea, d-l Andreescu trage concluzia surprinzătoare că fiecare dintre noi „înțelege atât de diferit arhitectura democrației“. După cum cred, d-l Andreescu a făcut dovada împede că înțelegem cam la fel arhitectura democrației. Ceea ce ne desparte este vizionarea asupra rolului istoric salvator pe care, în opinia d-lui Andreescu, l-ar avea conaționali noștri maghiari. În timp ce eu privesc lumea cu o curiozitate distanță și sceptică (fapt sanctionat de criticul meu ca o retardare sufletească), d-l Andreescu este un exaltat al realităților în

H.-R. PATAPIEVICI

Stigmatul colegial

care reușește să se convingă că poate identifica prezența ideilor în care crede. În ce mă privește, concordanță mea maghiară nu reușesc să-mi trezească altă sentimente decit concordanță mei români. Am oferit suficiente exemple ale severității cu care înțeleg să îmi judec semenii (și pe mine cu ei). Dacă îi judec în funcție de esecul lor de a forma o societate decentă, nu văd de ce criteriu etnic ar face vreo diferență, de vreme ce ei trăiesc tot aici și, oriunde ar fi puși, fac *aceeași* treabă (proastă). În ocurență, în timp ce eu asist cu neîncrindere la radicalizarea unor frustrări pe care le consider istoric și, deci, în urmă cu pasul timpului, d-l Andreescu privește spre aceleași revendicări cu entuziasmul celui care vede în revendicările radicalilor maghiari avangarda democratizării României. Teoria sa este că lupta pentru drepturi naționale a minorității maghiare din România constituie principalul motor al modernizării societății românești, după 1989. În concepția d-lui Andreescu, singura resursă a societății românești la „esențialismul de dreapta“, la „mitologia protocronistă“ și la „național-comunism“ ar fi minoritatea maghiară. Aș spune că o asemenea viziune este a unui disperat, față de posibilitățile majorității, dublat de un mesianic exaltat, în ce privește posibilitățile minorității.

Acest radicalism al minorității salvatoare este ultima resursă nu a democraților (de altfel d-l Andreescu este sceptic față de relevanța principiului majorităților), ci a revoluționarilor care, orbită de intensitatea ideii mesianice, strivesc în picioare bietele și anacronicile realități „conservatoare“. În rezumat, cred că ceea ce merită semnatat la critica pe care mi-o aduce d-l Andreescu este atașamentul său radical la ceea ce am putea numi misericordia minorității salvatoare. Cred că la mijlocul diferenței dintre poziția mea și poziția domniei sale nu este o deosebire rațională, ci una de sentiment: este o exaltare, în care nu mă recunoști, și o distanță sceptică față de oameni, care mi se potrivește mai bine.

Atât despre ceea ce mi se pare a fi presupozitia centrală a criticii pe care mi-o aduce d-l Andreescu.

Aș dori să încheie referindu-mă la ceea ce eu resimt ca fiind un procedeu incorrect de stigmatizare a celui criticit. Stigmatul, potrivit lui Erving Goffman, este discrepanța între identitatea socială sau intelectuală *normativă*, la care ne-am aşteptat cu totii de la o anumită persoană, și cea *efectivă*, pe care, prin anumite calificative de distanțare, o constatăm de *fapt*. Stigmatul este definit de actul prin care cineva delimităza, verbal ori fizic, în numele societății normale, identitatea separată a celui despre care stabilim că nu se potrivește cu identitatea socială receptă. În retorică polemică, atacul la persoană este, firește, o specie a stigmatizării. Trebuie să recunoșc că limitele atribuirii de stigmat intelectual sunt vagi și, de aceea, relevanță obiecției pe care o aduc manierei în care d-l Andreescu îmi fixează identitatea intelectuală este discutabilă. Am să o fac totuși, din motive colegiale, deoarece am fost neplăcut impresionat de procedeul domniei sale. Termenii mei, susțină d-l Andreescu, sunt comuni cu ai naționaliștilor. Care sunt acești termeni? Substantive comune ale limbii române, precum „separare“, „închidere“, „segregare“. Putem în mod rațional afirma că originea va folosi acești termeni gîndește în termenii unui extremist? D-l Andreescu pare a susține

că da, de vreme ce sugerează validitatea inferenței prin contaminare lexicală („inferență“ catalogată ca sofism în cărțile de logica a discursului public). În alt loc, afirmă că expresia „minoritate imperială“ a fost folosită și de Ion Coja, prilej de a insuina că de fapt, gîndesc ca d-l Coja. Dacă intenția acestei sugestii nu ar fi existat, referința negativă din subtext ar fi fost absentă. Or, d-l Andreescu sugerează fără echivoc că aș fi, alături de o parte a intelectualității românești, sedus „în continuare“ de „aventura intelectuală interbelică“. Deoarece această sugestie vine imediat după respingerea (pe bună dreptate) a esențialismului interbelic de dreapta, nu pot înțelege de aici decit că, fără să o ţiu (sau poate disimulând), am atașamente intelectuale legionare. D-l Andreescu îmi construiește, din sugestii de subtext și asociere insinuante, un dublu stigmatic, care să mă discreditze ca autor. Acest lucru, mi se pare, este contrarui colegialității. Cred, prin urmare, că procedeul stigmatizării trebuie categoric evitat.

Aș mai adăuga un lucru. Pledoaria mea nu este îndreptată împotriva spunerii răspicate a ceea ce credem. Dacă d-l Andreescu crede despre mine că pot schimba revista 22 cu *Romania Mare* fără să simt vreo diferență intelectuală, să o spună deschis. Mă indonești însă că, de fapt, domnia sa crede așa ceva. Mai degrabă cred că s-a lăsat furat de retorica desfințării adversarului și a pus la lucru procedeele clasice ale condamnării prin stigmatizare. Cu total ironic, el însuși formulază indirect o respingere a acestui procedeu, atunci cind îmi sugerează că ar fi preferabil să folosesc, în locul „etichetelor acuzatoare/negătorii“ (nu am folosit astfel de „etichete“), termeni neutră, tehnici. Cu toată legalitatea față de prietenii noștri maghiari (spun maghiari, deoarece tezele de care mă distanțez au fost susținute la *Forumul Secuiesc*), continuu să cred că negarea existenței unui bine comun nu poate fi numită tehnic ori neutră „descentralizare“ și nici că afirmația potrivit căreia revendicările specifice minorității maghiare sunt mai importante decit drepturile omului și decit existența democrației ar putea fi numită, eventual (nu mă pricip), „deconcentrare“.

Dimpotrivă, cred că ori de cîte ori avem certitudinea că albul e alb suntem moralmente obligați să proclămăm acest lucru, firește, nu în pustiu, ci numai în fața celor care se încăpăținează să ne convingă că albul pe care îl vedem este, de fapt, negru.

România și criza din Kosovo

PS
pe scurt

Pe 11 octombrie, președintele Emil Constantinescu a convocat Consiliul Superior de Apărare a Țării pentru a stabili poziția pe care țara noastră trebuie să o adopte în criza din Iugoslavia.

Anterior, președintele nostru se consultase telefonic cu liderii țărilor vecine – Bulgaria, Slovacia, Moldova și Turcia. Președintele Constantinescu a anunțat că *Secretariatul Internațional* al Alianței Nord-Atlantice a transmis României solicitarea de a acorda acces în spațiul aerian românesc pentru avioanele NATO – în cazul în care situația din Kosovo se va înrăutăta. Este prima dată de la declanșarea crizei cînd România îi se solicita un astfel de lucru. În comunicatul difuzat la sfîrșitul reunirii se arată că „România se declară ca și pînă acum în favoarea unei soluții negociate a crizei din Kosovo (...) Ca răspuns la solicitarea Consiliului Nord-Atlantic de a permite accesul în spațiul aerian, România își declară acordul pentru acest acces în situații de urgență și neprevăzute (...) În calitate de țară vecină, România nu-și poate asuma o participare directă la acțiuni de luptă în cazul în care acestea vor avea totuși loc“. Dacă i se va cere, România se va implica în criza din Kosovo, însă numai în misiuni umanitare. (I.A.)

Sînt discriminate femeile în România?

Pe 16 octombrie 1998, la sediul Grupul pentru Dialog Social din Calea Victoriei nr.120, se va desfășura seminarul cu tema *Șanse egale pentru femeile din România* organizat de Revista 22, Alianța Civică și Comisia Națională a României pentru UNESCO. Subiectul fiind vast, practic inepuizabil, discuțiile vor trebui să puncteze totuși probleme ca starea actuală a promovării femeilor în structurile cu putere de decizie în societatea românească, legea egalității de șanse, educația în familie și în școală ca surse ale discriminării pe bază de sex, demontarea clichéului românesc „Elena Ceaușescu“, reflectarea discriminării, a raporturilor tradiționale pe plan social între femei și bărbați în mass-media sau în literatură.

Si-au confirmat participarea, pînă luni, 12 octombrie 1998: Gabriel Andreescu (APADOR-CH).. Daniela Bartoș (PDSR), Carmen Bendovski (Societatea Academică Română), Anamaria Biris (PNTCD), Marina Brucker (Parlament), Magda Cîrneci (GDS), Mircea Cărtărescu, Victor Gioreba (PNPCD), Livia Deac („Parteneri pentru schimbare“), Doina Dimitriu (Ministerul Muncii și Protecției Sociale), Smaranda Dobrescu (PSDR), Daniela Drăghici (Policy Project), Elisabeth Du Verlie (USAID), Andreea Esca (PRO-TV), Marie Noelle Ettori (Banca Mondială), Laura Grünberg (ANA), Lucia Hossu-Longin (TVR), Paula Ivănescu (PD), Ion Bogdan Lefter, Mihaela Miroiu (SNSPA), Lucian Mindruță (PRO-TV), Mona Muscă (PNL), Mariela Neagu (Delegația Comisiei Europene), H.-R. Patapievici (GDS), Zoe Petre (Președinte), Ana Maria Sandi (Banca Mondială), Mariana Stoica (Parlament), Ioana Teodorescu (British Council), Anca Vameșu (FDSC), Renate Weber (FSD).

NEWA

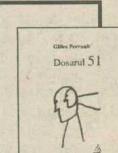
**Gilles Perrault
DOSARUL 51**

**Lawrence Norfolk
DICTIONARUL LUI
LAMPRIÉRE**

Premiul Somerset Maugham pentru roman

**Jan Potocki
MANUSCRISUL GĂSIT
LA SARAGOSA**

Comenzi: C.P. 26-38 București

Fără autonomie locală, nu există democrație

GHEORGHE TINCA, candidat independent la funcția de primar general al Capitalei

n. 1941, în București; căsătorit, are doi copii
studii: Facultatea de Drept, cursuri postuniversitare de relații internaționale
activitate profesională: atașat-secretar III la Direcția Organizației Internaționale în Ministerul Român al Afacerilor Externe (1966–1971); secretar II la Misiunea Permanentă a României la Geneva (1971–1979); secretar I la Direcția Organizației Internaționale a MAE (1979–1982); Misiunea Permanentă a României pe lîngă ONU la New York (1982–1987); consilier și director adjunct al Direcției ONU și al altor organizații internaționale (1987); subsecretar de stat, șef al Departamentului America Latină, Asia, Africa și Orientul Mijlociu (1991–1992); secretar de stat, șef al Departamentului Africa, Asia, America Latină și Australia (1992–1994); ministru al Apărării Naționale în cabinetul Văcăroiu (1993–1996); este președintele Asociației Manfred Woerner și are funcția de diplomat cu rang de ambasador.

Care este relația dumneavoastră cu PSDR? Ați fost timp de 4 ani ministru Apărării în guvernul Văcăroiu.

Am fost membru într-un guvern pe deserter, dar am fost independent. S-a mai întîmplat că la alegerile din 1996 am candidat pe lista PSDR, pentru a fi senator la Cluj, dar nu am fost membru de partid. După alegeri, nu avea rost să devin membru PSDR. Am o anumită distanță față de PSDR, datorită faptului că ei încă nu și-au făcut schimbările necesare după mai mulți ani de guvernare și n-au învățat din greșeli. Relația mea cu PSDR nu este însă una de adversitate.

Rezultatele sondajelor, dar și lipsa de sprijin politic nu vă recomandă, deocamdată, nici măcar pentru un eventual tur doi. Cum veți rezolva acest lucru în doar trei săptămâni?

Independentul are o situație de paria în tot acest demers electoral. Însă faptul că nu ești într-un partid s-ar putea să fie un avantaj foarte mare, pentru că partidele sunt în cadrul liberă din punct de vedere al credibilității. Un avantaj pentru că, odată ajuns la Primărie, nu aș avea clientelă politică, deci nu va trebui să schimb fundamental, să-mi aduc oamenii mei, nu am nici o gașcă; demersurile mele ca primar nu vor însemna linia politică a unui partid care să stirnească rivalitatea altuia.

Cit despre sondajele, decalajul real nu e prea mare. Eu nu sănț pe locul 5, cum rezultă din sondajul CURS. El este trucat. În primul rînd, rezultatele date publicității diferă de rezultatele reale ale sondajului. În al doilea rînd, acest sondaj – în care domnul Lis are, de fapt, 31% – este și el bine adus din condei.

Aș fi fost fericit să văd un candidat din partea societății civile, care, fără îndoială, ar fi dat o anumită credere cetățenului. Pentru că un candidat al societății civile nu ar fi venit să strângă guanoiele Bucureștiului. Capitala nu are nevoie de un primar „bun gospodar”. Un bun gospodar înseamnă pentru București ceea ce înseamnă pentru un învățător să-și ceră și să scrie.

Dacă nu veți ajunge în al doilea tur de scrutin, veți recomanda ca votanții dumneavoastră să sprijine pe altcineva?

Eu nu am un partid, deci nu e vorba de disciplină. Candidații vor candida cu un program. Acest program al meu nu-l mai poate oferi nimeni.

Ați colaborat cu Securitatea? Nu puteți fi sănătățat cu nimic?

Nu, în sensul în care dumneavoastră vorbiți de angajamente și alte lucruri

„La problemele Bucureștiului, strategiile pică“

ALEXANDRU SASSU, candidat din partea Partidului Democrat pentru funcția de primar general al Capitalei

n. 1955, în București, necăsătorit studii: absolvent (1979) al Institutului Politehnic București, Facultatea de Electronică și Telecomunicații

activitate profesională: 1979–1984 – inginer, directorul studioului de înregistrări Electrecord; 1984–1991 – angajat al Centrului de Calcul al Întreprinderii pentru Elemente de Automatizări

activitate politică:

în partid: 1990: membru al FSN, ulterior al PD; 1992: prim-vicepreședinte al organizației municipale București; 1991–1995: secretar al Biroului Executiv al PD; 1995–1996: vicepreședinte al PD; 1996 – numit în conducerea organizației PD București; 1996–1998: lider al grupului parlamentar al PD din Camera Deputaților, membru în Consiliul Politic al PD

în afara partidului: 1992: consilier municipal în cadrul Consiliului general al municipiului București; 1992–1996: deputat; vicelider al grupului parlamentar PD din Camera Deputaților; secretar al Comisiei de Cultură, Arte și Mijloace de Informare în Masă; 1996: deputat; lider al grupului parlamentar PD din Camera Deputaților; vicepreședinte al Comisiei de Cultură, Arte și Mijloace de Informare în Masă; 1998: ministru pentru relațiile cu Parlamentul în cadrul cabinetului Radu Vasile.

de felul acesta. Sigur că am trăit cu ei. Am fost în diplomație, am trăit cu ei în același bloc. Am plecat de la presupunerea că sunt și în dormitorul meu. N-au cu ce să mă sănătizeze.

Cei din Externe nu trebuia să fie foarte „siguri” din punct de vedere ideologic pentru regim? Simplul fapt că ați fi putut vorbi ceva „râu” despre regim în afara țării nu era riscant?

O și timprie și vă rog să nu credeți niciiodată, dacă cineva vă spune că a fost în Externe sau a avut cît de cit o tangență cu munca în afară, că între el și Securitatea a existat un gard și nu s-a văzut și nu s-a auzit unul cu altul. Acea persoană vă minte. Această colaborare nu era în interesul Securității fundamentala – de a face spionaj –, ci pur și simplu de a controla și a ține sub supraveghere oamenii și documente-cheie. Oricum, eu niciodată nu mi-am vorbit țara de râu.

În anumite momente, nu se știe dacă ai fi fost condamnat. Regimul și guvernul se identificau.

Probabil din această perspectivă aș putea să-mi fac un reproș moral. Dar un diplomat care și vorbește de râu guvernului, nu e vorba de țară sau de regim, își pierde respectul celorlalți.

În condițiile democratice sînt de acord cu dumneavoastră.

Și în ale totalitarismului? Ar fi trebuit să luptăm împotriva lui, nu?

Dăți-mi o idee-forță a programului dumneavoastră cu care sperăți să cîștigați.

Omul trăiește în comunitate, plătește pentru asta și trebuie să vadă în ce măsură are parte de ea. Noi avem probleme mari cu Bucureștiul, e un oraș foarte chius. Nu există un plan de sistematizare,

nu se știe de ce conductele sănătății într-un fel și străzile sănătății în alt fel. Dăm vîna pe administrație că sănătățile foarte mari pe stradă, dar asta pentru că strada și canalizarea n-ai absolut nici o legătură una cu alta. Sunt făcute statele laotică. Trebuie să fie pusă o dată ordine. Funcția de primar al capitalei nu este de „șef” al capitalei. A fi bun gospodar e o calitate importantă, dar nu este suficient. Trebuie mult mai mult. Tot vorbim despre lucrurile acestea, dar am cochetat cu periferia în ceea ce privește conceptul de reformă în administrația locală. Fără autonomie financiară, fără autonomie locală nu poți spune că ai un sistem democratic. Atât timp cât Bucureștiul dă la stat foarte mult și numai 4–5% din ceea ce dă statul revine pentru București, este întreținut dezinteresul.

Presupunând că da?

Nici nu m-am gîndit la lucrul acesta. În condițiile în care se pune însă această problemă, cred, mai ales după cele văzute în ultima vreme – am vorbit cu foarte mulți oameni pe stradă, oameni care au niște nevoi și probleme extraordinare –, că ei nu pot da votul decît celui care are un program care să se apropie cît de cît

de ceea ce oamenii au nevoie.

Și vedeti pe cineva în postura asta?

Recunosc cîndit că, deocamdată, nu.

Nu puteți să-mi dați un răspuns precis.

Să observăm cum evoluează lucrurile și după aceea stăm de vorbă. În momentul acesta toate declarațiile sunt foarte departe de ceea ce oamenii au nevoie.

Pentru că este la ordinea zilei discuția despre dosare, ați colaborat cu Securitatea?

Nu. Mai mult decît atât: nici n-am fost membru al partidului comunist.

Discursul pe care l-ați lansat, simbătă este foarte agresiv. Credeți că acest discurs agresiv poate ajunge la urechile bucureștenilor, care sunt cam obosiți, de fapt, și nu foarte dornici de alegerile acestora?

E o întrebare foarte interesantă.

Strategiile uneori cad în față adevarători. Îți faci o strategie, te duci pe stradă și constată că lucrurile sunt mult mai reale decît credeai. Teoretic, am auzit pe foarte mulți vorbind despre problemele Bucureștiului, care sunt atât de mari, de grele, de apăsatatori de grele, că aproape orice strategie poate să cădă.

Și sperați să-i scoateți pe oameni din inerția aceasta?

Deja mă simt obligat să fiu ecoul durerilor lor, atât de mari cum nu vă puteți imagina. Cei care nu se duc acolo, să vadă unde trăiesc acești oameni zi de zi, nu-și imaginează. Am văzut oameni care trăiesc în case care, pe vremea asta, nu au geamuri, nici uși, oameni care nu pot ieși din case pentru că îi mușcă ciinii, oameni care trec prin noroi că să se ducă la serviciu și se întorc prin noroi înainte de a intra în casă, deși n-a mai plouat de o săptămână. Lucruri atât de simple, de banale, încit strategiile pică. Problema este că o mare, foarte mare parte din București este mult mai departe decît credeam de civilizație.

Interviu realizat de Raluca Mărculescu

Are, oare, România nevoie de cercetare științifică? Un răspuns simplu poate veni imediat: sigur că da! Orice țară de dimensiunile României sustine o activitate de cercetare: pentru a-i folosi roadele immediate și pentru a investi în inteligență care va produce în viitor. Dar răspunsul simplu e insuficient. Trebuie lămurit rolul cercetării într-o perioadă ca cea începută în 1989, de tranziție de la comunism la capitalism. În principiu, există două opțiuni majore:

- Varianta *supraveigurii*, care începe cu o minimă restructurare a cercetării și continuă cu acordarea unei sume minime domeniului (în principal pentru salarii), în așteptarea momentului demarării economiei, singura care poate susține cercetarea.

- Varianta *utilizării*, inițiată printr-o restructurare serioasă a domeniului (cu restrângerea drastică a gamei de preocupații) și continuată prin „înhăierea cercetării la carul reformei”, adică prin implicarea cercetării în restructurarea industriei. Această variantă este recomandată țărilor cu mai puține resurse financiare (cum este și România).

Ce s-a întâmplat în România? Din 1989 și până în noiembrie 1996, putea aplacat, de fapt, și o treia variantă, o caricatură a variantei *supraveigurii*, ceea ce a lichidat treptat. Nu s-a făcut nici o restructurare inițială (normal, era nevoie de voturi la alegerile din '90), iar sumele alocate de la buget au fost, an de an, sub necesarul pentru salarii al instituțiilor. Tactică pașilor mărunti, cea care a permis prezervația „mamutilor industriali” falimentari, a dus la declinul accentuat al cercetării. Instituțiile s-au stins încet-în-

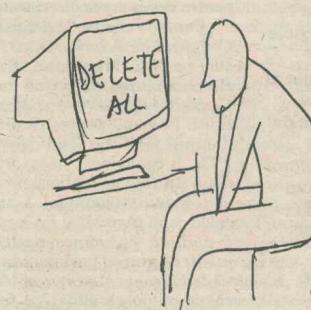

MARIUS BÂZU

Are România nevoie de cercetare științifică?

cet. Cercetătorii au plecat în străinătate (uneori, chiar în același domeniu de cercetare) sau la firme din țară. De notat că personalul total din cercetare a scăzut de la 180.000 în 1989, la circa 30.000 în 1998, din care numai 9.000 de cercetători! Cum s-ar zice, în 1998, toți românii care lucrează în institute de cercetare (inclusiv portarii, femeile de serviciu etc.) ar încăpea, de exemplu, pe stadionul Steaua, unde cercetătorii atestă abia un amplu tribuna principal!

După noiembrie 1996, ministru al Cercetării a ajuns domnul Teodoru, un economist cu puține legături anterioare cu domeniul. Printr-o atitudine arroganță și agresivă, domnul Teodoru s-a pus în opozitie cu întreaga comunitate științifică românească. La puțin timp după instalare și fără să se consulte cu cercetătorii, a emis celebra HG 8, care reglementa situația cercetării, dar continea o serie de erori. Răspuns societății civile a fost promptă. Printr-o luptă fără menajamente a Federației Sindicatelor din Cercetare-Desvoltare (FSCD), a nou-apărutului Forum pentru Știință și Reformă (FORS) și a Solidarității Universitare, HG 8 a devenit, după treceerea prin Parlament, o bună Lege a cercetării. O

lege care, printre altele, acordă cercetării 1/5 din bugetul invățământului (care, prin Legea invățământului, este de 4% din PIB). Deci, legal, cercetarea trebuie să primească 0,8% din PIB!

În ianuarie 1998, ca urmare a retragerei strategice a PD din guvernul Ciortea, ministru al Cercetării a devenit domnul Horia Ene, un reputat cercetător al Institutului de matematică din București. Fără să se grăbească să ia măsuri pompieristice, domnul Ene a ascultat mai întâi vocile cercetătorilor, cu care a avut frecvente întâlniri. Apoi a încercat un lucru extrem de important: să lanseze un program de transfer tehnologic, care ar permite abordarea variantei *utilizării* cercetării. De fapt, în orice discuție despre cercetare, cei din afara domeniului întrebă (în mod justificat): „Bine, voi, cercetătorii, vreți să sustineți de la buget. Dar ce oferă voi industriei?”. Adevarul este că, în perioada de după 1989, o sumedenie de produse și tehnologii au fost aduse în stadiul de a fi preluate de industrie. Dar puține au ajuns să fie efectiv utilizate. De ce? Pentru că au lipsit fondurile necesare pentru punerea în fabricație. Fabricile nu le au, pentru că abia își tîrâsc zilele, iar bugetul cercetării a prevăzut abia după noiembrie 1996 astfel de fonduri. Dar echipa domnului Teodoru, în care se regăseau multe din figurile celebre din CNST-ul „simnistrei”, nu a putut lansa un program care să susțină punerea în fabricație pentru produsele noile. Ministrul Ene a reușit, după ianuarie 1998,

o necesară primenire a cadrelor ministerului și a lansat, în august 1998, primul program coerent de *transfer tehnologic*. (E drept, s-a inspirat, și bine a făcut, și din Programul PHARE de Transfer Tehnologic și Management al Calității, lansat de Delegația Uniunii Europene în iulie 1997.) Cu acest program, România ar putea, în fine, să intre pe drumul normal al variantei *utilizării* cercetării la realizarea reformei. Mai mult, în spiritul aceleiași variante, în prima parte a anului 1998 au fost elaborate o serie de *programe naționale* care urmăreau să identifice acelle priorități ale cercetării, atât de necesare pentru restructurarea domeniului.

În acest moment fast pentru cercetarea tehnică românească, au intervenit două elemente distructive. Mai întâi, Ministerul de Finanțe a blocat lansarea programelor naționale amintite. Întâmplător (sau nu!), în acest minister, de această problemă se ocupă domnul Teodoru (da, chiar el!). În al doilea rînd, rectificarea bugetului a lovit dur în bugetul cercetării, care a fost redus cu 12%, deși media reducerilor pentru toate ministeriale a fost de 8%. În valoare absolută, valoarea tăiată nu pare mare, doar 116 miliarde lei, dar ea înseamnă acoperirea abia a temelor de cercetare în curs și renunțarea atât la programul de transfer tehnologic, cât și la programele naționale (printre ele: „Societatea informațională”, anunțată ca prioritate națională chiar de președintele Constantinescu în cursul vizitei în SUA). Nelansarea încă din 1998 a acestor programe înseamnă amânarea lor pînă dincolo de aprobarea bugetului pe 1999. E grav! Ce să mai vorbim despre faptul că bugetul cercetării a ajuns la 0,2% din PIB. Comparați această cifră cu cea legală de 0,8%!

În lupta împotriva acestui adeverat atentat la știința românească, ministrul Cercetării, care a protestat vehement, are alături atât societatea civilă (FORS, FSCD), cit și patronatul din cercetare. Toti atrag atenția asupra faptului că lichidarea cercetării înseamnă acordarea unui statut de colonie tehnologică pentru România, întăriind părerea care prinde contur în Vest, aceea că Estul nu mai trebuie să facă cercetare. Doresc Guvernul și Parlamentul așa ceva? Sperăm că nu. Iar ideea că nu e acum momentul pentru susținerea cercetării nu stă în picioare. Un argument este cel adus de ministrul Ene la recenta întîlnire de la sediul FORS: în 1944, Germania înființa un institut de cercetări în matematică! În plus război pe două fronturi, cu cheltuieli militare uriașe, nemții înțelegeau că cercetarea asigură viitorul unei țări.

Declaratie

Alianța Civică se pronunță împotriva manipulării politice a procesului de alegere a președintelui Consiliului de Administrație al TVR. Televiziunea publică trebuie să devină cu adevărat independentă, scoasă din zona intereselor politice ale unui partid sau altuia. Conducerea ei nu trebuie să fie obiect de tîrguală între lideri de partide sau de stat, astfel încît, în viitor, să nu mai poată fi slujitoarea acestora, ci un mijloc de formare și de informare a telespectatorilor, în spiritul valorilor democratice și al libertății de opinie.

Alianța Civică are înscrise aceste valori în programul său, încă de la constituire, și a militat pentru independența televiziunii de-a lungul tuturor celor opt ani de existență, organizând pentru aceasta numeroase mitinguri de protest, pînă în prezentă drept un inamic și a or aruncă în brațele celor din opozitie, care se grăbesc să și-o și aproprieze, dovedește că de departe a ajuns politicianismul pe tot eschierul partinic românesc și reafirmă nevoie unei televiziuni cu adevărat scoasă de sub influență sa.

Faptul că acum, în ultimele săptămîni, unii lideri politici ai actualei puteri organizează împotriva doamnei Lucia Hossu-Longin falsuri, colportaje și manipulări de opinie pentru a prezenta drept un inamic și a or aruncă în brațele celor din opozitie, care se grăbesc să și-o și aproprieze, dovedește că de departe a ajuns politicianismul pe tot eschierul partinic românesc și reafirmă nevoie unei televiziuni cu adevărat scoasă de sub influență sa.

Trebuie să reamintim celor ce nu mai înțeleg nimic din această confuzie bine organizată că doamna Lucia Hossu-Longin, vicepreședintă a Alianței Civice, nu este reprezentantă în CA - TVR a PDSR, ci a Guvernului României și că ea merită încredere democraților din țară datorită profesionalismului său pus în slujba adevăratului și manifestat, după 1989, prin cele 73 de episoade ale serialului *Memorialul Durerii*, ca prin atitudinea sa favorabilă Pieței Universității și ideilor Timișoarei. Cei care-i contestă aceste merite se prefac a uita că în anii de început a serialului a fost amenințată frecvent cu moarte de comuniști și securiști pe care adevăratul sosc la iveau de activitatea sa îndrepta. A o prezenta azi drept propagandă a comunismului este o imoralitate care dezonorează pe calomiatori.

Comitetul Național de Coordonare
Timișoara, 11 octombrie 1998

DIN SUMARELE VIITOARE

• Supliment „22 Literar“: „Salonul de carte Cluj-1998“; • Supliment „22 plus“: „Schimburi academice Fulbright în România“ • Interviu cu Victor Ciortea • Mihnea Berindei: o analiză a perioadei ceaușiste, făcută în 1989 • Gelu Ionescu: „Despre Tudor Vianu în ultimii săi 20 de ani“ • Catherine Durandin: „De la liberalismul pașoptist la ortodoxismul anilor '30“ • Irina Nicolau: „Tecle și Mioi“ • Lansare de carte: Marea călătorie. Viața și moartea inginerului Gh. Ursu, de Victor Bârsan • Bujor Nedelcovici: „Vă rog să mă iertați, domnilor“

INSTITUTUL EUROPEAN

Colecția SINTEZE

Petru Ursache

Etnoestetica

Volumul reia o mai veche preocupare a autorului de modernizare a cercetării în domeniul oralității, în consens cu știința contemporană și cu disciplinele conexe.

Din cuprins:

- Cadrele axiologice (etnosofia, etnomorală, etnoestetica, folclorul religios)
- Capodopera folclorică (capodopera divină, Miorița – o metafizică a morții, Meșterul Manole – revelația tragicului)
- Poetica folclorică (literarizarea folclorului, moduri)

ISBN 973-586-130-5
292 pag

- In pregătire: • Adrian Niculescu, *Istoria civilizației britanice*
• Al. Zub, *Discurs istoric și tranzitie*

7

LUCIA HOSSU-LONGIN, realizator TV,

Miza este Departamentul

Pe 27 septembrie, Consiliul de Administrație al TVR și-a desemnat candidatul pentru funcția de președinte-director general al Televiziunii în persoana lui Neculai Constantin Munteanu, propus ca membru în CA de PD. El a obținut 7 voturi, depășind-o pe contracandidata sa, Lucia Hossu-Longin (6 voturi), reprezentanta Guvernului în Consiliu. Președintele interimar al CA, Gálfalvi Zsolt, a hotărât că cele două candidaturi să meargă împreună la comisiile de specialitate ale Parlamentului. Grupul parlamentar PRM a trimis Comisiilor de cultură reunite o scrisoare în care îl acuza pe ziaristul N.C. Munteanu, printre altele, de colaborarea cu Securitatea. Scrisoarea fost citită, înainte de votul din 1 octombrie, de Eugen Vasiliu, președintele Comisiei de cultură din Senat. După audieri, Comisiile de cultură ale Parlamentului au optat pentru Lucia Hossu-Longin, care l-a învins pe N.C. Munteanu cu un vot de 22–10. În aceeași zi, şase dintre membrii Consiliului de Administrație al TVR (Gabriel Liiceanu, Cristian Hadjiculea, Stere Gulea, Gálfalvi Zsolt, Alex. Ștefănescu și Dumitru Iuga) au publicat un comunicat în care protestau pentru faptul că comisiile de specialitate nu au ținut seama de propunerea CA al TVR și au avertizat că acesta ar putea fi blocat dacă Parlamentul nu va ține seama de dorința CA.

Birourile permanente ale celor două Camere au decis că, atât candidatura lui N.C. Munteanu, cît și cea a Luciei Hossu-Longin să fie prezentate plenului, votul urmând să fie secret, cu bile.

Pe 4 octombrie, la emisiunea 7 zile în România, realizată de Anca Toader, N.C. Munteanu a negat colaborarea sa cu fosta Securitate și s-au prezentat pagini din dosarul său de securitate, din care reiese că a fost o victimă și nu un colaborator. În aceeași emisiune, Lucia Hossu-Longin a fost acuzată că a regizat înainte de 1989 mai multe emisiuni Cintarea României. La emisiune au fost invitați membrii Consiliului de Administrație Gabriel Liiceanu, N.C. Munteanu, Dumitru Iuga și Stere Gulea. Lucia Hossu-Longin nu a fost invitată. Eugen Vasiliu a anunțat în aceeași emisiune că PNCD și PNL și-au desemnat proprii candidați la funcția de director al TVR, lucru care s-a întîmplat pe 5 octombrie. Au fost propuși Cristian Hadjiculea din partea PNL și Alex. Ștefănescu din partea PNCD. Pe 6 octombrie, comisiile de specialitate i-au audiat pe acești ultimi doi candidați și i-au reaudiat pe N.C. Munteanu și Lucia Hossu-Longin. Rezultatul votului a fost: Lucia Hossu-Longin – 15; Cristian Hadjiculea – 7; Alex. Ștefănescu – 5 – și N.C. Munteanu – 2.

Tot pe 6 octombrie, Birourile Permanente au hotărât să supună votului plenului celor două Camere toate cele patru propunerile, urmând ca votul secret cu bile să fie unul în „cascadă” (în ordinea votului obținut în comisiile de specialitate, pînă cînd unul dintre candidați ar obține cele 243 de voturi necesare).

Pe 7 octombrie, N.C. Munteanu s-a retras din cursă. În aceeași zi, plenul Parlamentului a supus la vot candidatura Luciei Hossu-Longin. Ea a întrunit doar 226 de voturi. În acel moment, președintele de ședință, senatorul PD Cristian Dumitrescu, a anunțat suspendarea ședinței „pentru că programul s-a încheiat” și faptul că procedura va fi reluată pe 14 octombrie, cînd vor fi votați ceilalți doi candidați rămași în cursă. Acest lucru a stîrnit protestul opozitiei, dar și al PAR.

Dacă nici unul dintre candidați nu va întruni voturile necesare, se va relua întreaga procedură. (I.A.)

Nu o votare în cascadă, ci presiuni politice în cascadă

Cum califică modul în care se desfășoară cursa pentru desemnarea directorului general al TVR?

Pentru funcția de președinte și director general, Consiliul de Administrație l-a desemnat prin 7 voturi pe N.C. Munteanu. Eu îl urmam cu 6 voturi. Recomandarea conținând două nume a plecat către Comisiile de Cultură și Mass-Media ale Parlamentului. Probabil pentru că diferența era atât de mică, domnul Gálfalvi Zsolt, președintele interimar al TVR, a considerat necesar să le trimită pe amândouă. În ziua de audiere, nu ni s-a precizat însă dacă vom fi audiați amândoi. L-am întrebat pe secretarul celor două Comisiilor și mi-a răspuns: „Probabil că veți fi audiați și dumneavoastră“. Așa am aflat, la Comisiile, că grupul parlamentar PDSR a depus la Birourile Permanente cererea (deci nu susținerea politică) ca cei doi candidați să fie audiați împreună în aceeași zi, lucru acceptat de membrii Comisiilor. Tot

atunci s-a hotărît că numai unul dintre noi, cel care va cîştiga audierea, va fi supus votului în plen. A urmat audierea, întîi Neculai Constantin Munteanu, după aceea, eu. S-a trecut la vot și votul a arătat 22 de opțiuni pentru mine și 10 pentru N.C. Munteanu. Din clipa aceea, au început manipularile. Dîntr-o dată, s-a hotărît că ceea ce s-a stabilit la început nu mai e valabil, deci că vom merge amândoi la vot. Ceea ce putea fi și ceva normal. Dar noua soluție demonstrează că cineva nu mă dorește și are și posibilitatea de a interveni în toate aceste proceduri.

Pe parcursul apărut altă două propuneri. Ele au fost făcute în limita de timp legală?

După ce CA a făcut o recomandare, în acel interval, pînă cînd noi am fost audiați de Comisiile, s-a știut că toate grupurile parlamentare pot să propună oameni. Domnul Eugen Vasiliu a spus clar atunci: „Întrucît n-ai mai fost alte propunerile, audierile s-au încheiat“. Urma că într-un interval de 7 zile să fim supuși votului plenului. Propunerile au apărut însă în acest interval. Nu știu cum au avut ele loc, nu s-a știut, de pildă, cine l-a propus pe Alex. Ștefănescu. S-a spus că este o autopropunere, după aceea a apărut și un autor al ei, domnul Ulm Spineanu. A apărut apoi propunerea PNL în persoana regizorului Cristian Hadjiculea. Ele au fost înaintate Birourilor Permanente, au trecut amândoi de audiere și a urmat votul. S-a repus la vot candidatura mea. Să îl știi că votarea am avut cel mai mare număr de voturi. Au început discuțiile despre cum se va vota în plenul Parlamentului. S-a hotărît că se votează prin vot secret cu bile, pe o listă. Vot în cascadă. Nicăieri în lege nu se spune că această votare ar putea fi secvențială. Votarea trebuie să se facă într-o unitate de timp. Nu sintem articole de lege, ci oameni. Pe ordinul de zi erau trecute votarea în plen și depunerea jurămîntului, care presupunea încheierea votărilor. Am fost chemați la ora 10.30, ni s-a spus că imediat după discursul doamnei Leni Fischer și ale domnilor Ion Diaconescu și Petre Roman urmează votarea. S-a întîrziat pînă aproape de ora 17.00, timp în care pe culoarele Parlamentului se punea în circulație o serie întreagă de diversiuni. Mă întîlneam cu parlamentari care spuneau: „Doamna, vă susținem, dar, nu vă supărăți, am auzit că-l puneți pe Corne-

lius Roșianu la conducerea Departamentului de Știri“. Nu l-am văzut pe Cornelius Roșianu de 9 ani și nu spusesem așa ceva. Veneau din PD și-mi spuneau: „Vreți să o puneti pe o anumită jurnalistă la conducere DEI?“. Tot felul de nume! Nu știu cine le-a scos, eu nu am lucrat cu nume, ci numai cu un proiect de reformare a televiziunii. N-am vehiculat nume, pentru că principiul pe care mere este acela de concurs și nici nu-mi creasem înțelegeri bilaterale. A urmat votarea la ora 16.00, cînd deja plecaseară aproape 110 deputați și senatori din sală.

Sedința s-a suspendat la 16.45 pentru că „programul de lucru s-a încheiat“

După ce am fost votată cu un număr destul de mare de voturi, 226 (aproape 2/3 din totalul celor prezenti), s-a hotărît că ședința se suspendă. Am fost „extrasă“ din această listă a candidaților și votată separat, deși trebuia să fi votată împreună cu ceilalți colegi pentru ca toți să beneficieze de același cvorum, de aceeași sală obosită. Următorii candidați vor fi votați la o oră de dimineață, cu un alt cvorum, ei beneficiind de cu totul alte sanse. Am citit un comunicat în pagina intitulată *România liberă* în care se spune că ședința s-ar fi suspendat din lipsă de cvorum. Dar voturile mele sănt valabile în condiții unei lipse de cvorum? Cred că a fost o greșeală de tipar.

Am discutat cu parlamentari din PNCD, care mi-au spus că din jumătate în jumătate de oră sunt chemați în diferite locuri și somați ca nu cumva să mă voteze. De unde veneau toate aceste indicații?

„Ați contribuit la victorie cu Memorialul Durerii mai mult decît toată opozitia la un loc“

Atunci cînd a cîștigat alegerile în 1996, domnul Emilian Constantinescu a făcut această mărturisire publică: „Dumneavoastră, cu Memorialul Durerii, ați contribuit la victoria noastră mai mult decît toată opozitia la un loc. Ați redeseptat sentimentul anti-comunist pe care se bîzuia „Schimbarea“.

Care credîti atunci că este miza?

Punctele noastre de vedere s-au despărțit în clîpa în care eu, în fața comisiilor de cultură, am mărturisit că voi redesena Departamentul de Știri. Această „terapie de soc“ a departamentului ar fi, însă, în urma unor concursuri pe posturi, cu reevaluarea oamenilor. Nu este vorba de a da afară sau a arunca tuneri pe drumuri, dar nici de a îngădui ca această să facă ce a făcut Mihaela Crăciun la emisiunea 7 zile în România, pentru ca ulterior să-mi spună: „Am fost obligată să fac acest lucru, îmi pare foarte rău“. În momentul în care a terminat emisiunea, colegii ei din studio au auzit-o spunind așa: „După această emisiune, ori mă dau afară, ori îmi dă celulărul pe care mi l-au promis“.

Pe parcursul desemnării mele drept candidat în Consiliul de Administrație și ulterior la postul de președinte-director general, am avut întrevadero la nivel „de virf“ în care mi s-a spus că nu se dorește schimbarea echipei Alinie Mungiu.

Cine a spus asta?

Toată lumea. Am fost sfătuitor cu blindețe, cu persuasiune, să nu anunț public acest lucru. Legătura dintre etajul II al TVR și cercuri politice extrem de influente este evidentă.

Înainte de a fi reformată, Televiziunea trebuie condusă

Care este programul dumneavoastră de „reforma“ a televiziunii?

Înainte de a fi reformată, Televiziunea Română trebuie condusă. Sintem într-o stare de haos care trebuie să ia sfîrșit. Trebuie o informare corectă (nu una comentată), care să cuprindă și zona opozitiei. Pentru că o țară în care opozitia nu este prezentă în Jurnalul unui post public este o țară fără democrație. Spun în proiectul meu (pe care l-am prezentat și Comisiei) că trebuie reconsiderat dreptul la informație al contribuabilului și asta comportă din partea noastră libertăți și responsabilități.

Reforma va trebui să acționeze cu prioritate asu-

Recent, în numărul 33/1998 al acestui săptămânal am avut ocazia de a propune opiniei publice analiza fenomenului colaboraționismului specific regimului comunist din România, sub titlu *Falsela dileme ale dosariadei. Structurătă pe două niveluri, respectiv Baza factuală și apoi Criteriile interpretative ale colaboraționismului, analiza a încercat să relete: 1) necesitatea reașezării dezbatării problemei într-un cadru analitic corespunzător complexității acesteia; 2) importanța covîrșitoare a acestui subiect pentru înțelegerea evoluției, mai bine zis a învoluției procesului de modernizare politică, economică și socială României reflectată în criza generală de sistem cu care se confruntă azi. Am reiterat, de asemenea, faptul că numai o înțelegere profundă a problemei colaboraționismului în laturile sale politice, juridice, istorice și morale va permite societății civile să-și autodiagnosticheze corect problemele, dincolo de aparență înselătoare a evenimentelor diurne. O condiție strict necesară pentru găsirea soluțiilor adecvate, constructive, care să conducă la mult aşteptata reconciliere națională și la relansarea procesului de modernizare prin mobilizarea resurselor materiale și morale ale întregii națiuni.*

Rolul jucat de moștenirea colaboraționistă, după decembrie '89

Timp de nouă ani acest proces a fost subminat sistematic de un nucleu restrință al fostei clase politice comuniste, folosind tehnici eficiente de manipulare a diferențelor categorii sociale și exploataj fără scrupule sentimentul de culpabilitate socio-politică a acestora. Si acest fapt nu este întărit, intrucât atare abordare oferă una dintre cheile înțelegerii profunde a eșecului suferit de societatea civilă în perioada ce a urmat evenimentelor din decembrie 1989 de a-și restructura profund sistemul politic, pe baze real democratice. Faptul că fosta clasă politică (nomenclatura comunistă), odată debasată de balastul ceaușist, a reușit împreună cu aliații ei strategici (elita fostei poliții politice, a serviciilor secrete, a armatei și a aparaturii birocratice de stat) să-și mențină și

să-și consolideze controlul asupra puterii prin intermediul „reciclării ideologice” nu poate fi înțeles în întreaga sa complexitate în afara evidențierii rolului jucat de „moștenirea colaboraționistă” a regimului comunist.

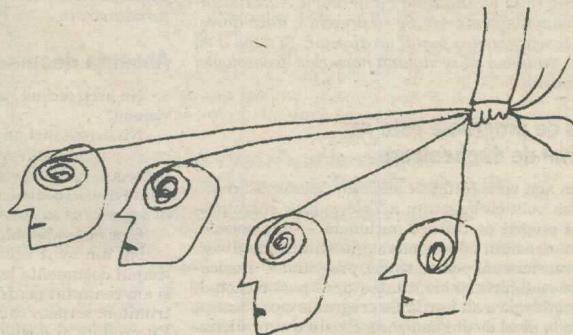
Aceasta pentru simplul motiv că în România, în decembrie 1989, colaboraționismul atinsese deja proporții de masă îndeosebi la nivelul activului de partid și al categoriei membrilor sistemului instituțional, fie el politic, politico-economic sau administrativ. Cât de vulnerabil este orice lider sau grup politic în absența sprijinului acestui segment al societății românești este demonstrat cu prisosință de cele întâmplate cu fostul dictator în decembrie 1989. Asigurarea continuității controlului asupra acestei importante mase de manevră politică de către un număr restrîns de grupuri de interes ce compun ea elita menționată a reprezentat, alături de apropierea resurselor financiare ale fostului regim, unul din cele două obiective strategice ce i-a permis nu numai supraviețuirea fizică, dar și crearea cadrului socio-politic necesar cîstigării treptate, chiar dacă anevoieșoare, a apărării de legitimitate politică pe plan intern și internațional.

Ca urmare, societatea civilă românească a rămas *de facto* prizoniera fostei clase politice comuniste care, istoric vorbind, ar fi trebuit să fie înlocuită de o alta, capabilă de a relansa țara în procesul de dezvoltare și modernizare. Un exemplu deja „clasic” în care o mișcare revoluționară, fie și incipientă, este înăbușită în fază printre-abil acțiunea contrarevoluționară organizată de clasa sau grupul politic presupus a fi deposedat de putere și care mai întîi „confiscă” și apoi manipulează în direcția proprietăților interese programei și valorile etice ale celei dintâi. Istoria este însă necrutătoare și își are propriile ei legi implinibile.

Nesoluționarea conflictului major latent indus de regimul communist timp de peste patru decenii și care a dus în cele din urmă la formele manifeste de tip violent din decembrie 1989 a perpetuat și agravat în fapt „criza generală de sistem” cu care țara se confruntă astăzi. Sintagma potrivit căreia această criză este una exclusivă de ordin economic este pe fond incorrectă, intrucât însăși criza economică își are originea în conflictul profund existent între interesele economice ale fostei și „noi” clase politice, pe de o parte, și interesele generale ale societății civile, pe de altă parte. Iar ilustrarea acestui conflict de către mass-media

românească, ca și cea internațională, este mai mult deficit convinsătoare, prin identificarea așa-zisului proces de acumulare a capitalului printre un „jaf fără limite și de proporții nemaiîntîlnite” al avuției naționale moștenite de la fostul regim. Acest proces, menit să conducă la legitimizarea „noii clase capitaliste românești”, a avut și continuă să aibă însă efecte catastrofale nu numai asupra economiei naționale, dar și asupra celorlalte sectoare de activitate. Unul dintre cele mai vizibile și dăunătoare la nivelul intereselor naționale este disoluția autorității principalelor instituții ale statului de drept. Ignorarea arrogată a legilor, ca și ocloarea acestora de către cei ce se slujesc de dictonul „quod licet Jovis not licet bovis” nu face decât să accelerizeze procesul de metastatizare a maladiei ce macină societatea românească. Iar această situație nu ar fi fost posibilă în condițiile în care actuala clasă politică nu și-ar fi asigurat de la bun început participarea complice a aparaturii tehnocratic și al celui birocratic, adică a „colaboraționistilor” fostului regim.

puterii au contribuit în mod covîrșitor la răminerea „colaboraționistilor” din aparatul instituțional la discreția deținătorilor puterii. Procesul de „recuperare” nu a fost însă unul linear. O primă categorie a fost constituită din cei ce au vrut sincer să se atâzeze eforturile organizațiilor civice de a reconstrui sistemul politic românesc. Pe acestea „puterea” i-a pedepsit prompt prin „surgerea” dirijată către mass-media de informații compromisatoare legate de trecutul lor colaboraționist și pierderea *de facto* a pozițiilor profesionale deținute în acel moment. Aceste cazuri larg mediatisate au servit, concomitent, drept „avertismente” publice și pentru alți potențiali „amatori” de a „dezerta” din categoria amintită. O altă categorie, de fapt și cea mai numeroasă, a fost constituită din colaboraționisti ce au „înțeles” noua situație ca pe o reală oportunitate și nu un factor de risc personal. Foarte curând, aceștia aveau să afle că nu au nici un motiv să se teamă sub aspect politic sau profesional de colaborarea cu „fosta” Securitate, atât timp cât în majoritatea situațiilor ofi-

Recuperarea colaboraționistilor

Rolul de activizator și gestionar al acestui extrem de important segment al potențialului uman plasat în instituțiile cheie ale societății românești a revenit „noilor” servicii secrete constituite pe structurile fostului *Departamentul de Securitate Statului* și al *Departamentului de Informații al Armatei*. Multiplicarea serviciilor secrete în formele cunoscute azi este rezultatul deciziilor luate de fostul președinte Ion Iliescu, la îndemnul unuia dintre consilierii săi, potrivit acestuia „spârgind fosta structură a Securității în cît mai multe instituții, acestea vor rivaliza în mod inevitabil, ceea ce va întări controlul prezidențial asupra lor și va spori în același timp însuși gradul de securitate personală”. Procesul „recuperării” și „reactivării” rețelelor informative moștenite, deși a cunoscut unele sincopă, de genul refuzurilor publicate și în mass-media, a fost considerat de către inițiatori un succes, de altfel confirmat și de complicitatea acestora pînă și la gafele vizibile ale guvernărilor. În fond, „colaboraționistii” regimului Ceaușescu, oameni cu un instinct politic exersat, aveau să descorepe încă din 1990 că au foarte puține alternative convenabile de a ieși (atâtă că și-ar fi dorit acest lucru) din statutul de „prizonieri” sau „dependentii” ai foștilor stăpini.

Climatul politic și social de mare confuzie și incertitudine, inabilitatea, ca și sabotarea calificată a acțiunilor organizațiilor civice de a-îtrage ca parte activă în procesul reconstrucției politice și sociale, exacerbarea abilă a temerilor privind propriul lor viitor profesional și social de către nucleul

terii de legătură erau aceiași, iar justificarea actului colaboraționist se baza, ca și în trecut, pe sintagme precum „apărarea fării și a intereselor naționale într-o lume tulbură a relațiilor internaționale”. Ce putea fi mai linșitor pentru membrii acestei categorii ca prezervarea deopotrivă a statutului și prestigiului profesional și social cu asocierea reactivării colaboraționiste cu atașamentul față de inalte valori morale precum patriotismul. De parte de a fi omogenă, această categorie de colaboraționisti a inclus, precum într-o inedită grădină zoologică de tip politico-social, sub-categorii în care s-au regăsit oportuniști și veleitori, oameni de un oarecare bun-simt, dar fără o fibră morală solidă (aderenții ai dictonului „oamenii sunt sub vremi”), ca și cei care au încercat să continue să „mîmze”, atâtă că au putut, colaboraționismul, fără a se putea rupe efectiv de el.

Regimul clientelor

Demn de un studiu de sine stătător dedicat naturii umane ar fi să analizez impactul relațiilor de reactivare a acestor rețele informative asupra stării de spirit și echilibrului socio-psihologic al ofițerilor de legătură. Cu cît numărul personalităților politice și al componentelor „elitei” politice și a aparaturii instituțională de stat cu trecut și prezent colaboraționist era mai mare, cu atît mai mult acestora li se consolidă percepția unei securități personale și profesionale sporite. Ceea ce nu este un lucru neînsemnat, atunci cînd este vorba de membrii serviciilor secrete presupuse a fi nu numai eficiente, dar și loiale nucleului puterii politice.

POLIROM

Converbirile cu Schopenhauer

Volum alcătuit și îngrijit de Cristian Bădilă

**Adriana Babeț
Cornel Ungureanu**

Europa Centrală
Memorie, paradis, apocalipsă

In pregătire:

André Sirota
Jean Delumeau

Conduite perverse în grup
Mărturisirea și iertarea. Dificultățile confesiunii (sec. XIII-XVIII)

Comenzi la: CP 266, 6600, Iași, Tel. & Fax: (032)214100; (032)214111; (032)217440
București, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (01)3138978
Brașov, str. Tomaie nr. 7, bl. 4, Tel. & Fax: (068)150318
E-mail: polirom@mail.dnts.ro

NOUTĂȚI
octombrie '98

pe toboganul istoriei

Cînd istoricii vor avea prilejul analiza în mod obiectiv lista „promo-vărilor” și a ocupanților pozițiilor de conducere instituțională pentru perioada ce a urmat lui decembrie 1989, vor fi surprinși să constate că de mic va fi fost numărul celor ce nu au aparținut „moștenirii colaboraționiste”. Explicația este că se poate de simplu: în vremuri de plină „reciclare ideologică” și „reconstrucție capitalistă”, nomenclatura comunistă nu își putea permite decât folosirea de „oameni verificati” și a căror loialitate pe linia colaboraționismului transgresă însăși competența profesională. Este momentul în care asistăm la aplicarea abilă și eficientă a vechii metode de a asocia amenințărilor voalate recompenzarea celor ce aduc o contribuție specială la satisfacerea directivelor primite pe linie informativă.

Pentru ilustrare, cazul cel mai tipic ieșit din cvasianonimitate îl reprezintă acordarea preferențială, la limita bine calculată a legii ce desparte lîcitudinii de fraudă, de mari imprumuturi financiare cu titlu personal, cu dobânzi ridicol de scăzute de la anumite bânci prestatibile. Relapsate ca depozite bancare cu dobânzi la nivelul pieței, adică foarte mari, colaboraționiștii recompensați obțin și astăzi numai din dobânzi sume care le transformă, prin comparație, salariile de bugetari în simple bacăsuiri destinate escapadelor specifice „lumii bune” și „milor capitaliști”. Este doar un simplu exemplu de subvenționare ilegală a clientelei politice colaboraționiste, alături de alte nenumărate aberații ce pot fi întîlnite azi în peisajul de junglă economică a unei țări în care există unii care se mai miră că bâncile sunt decapitalizate, iar sistemul economic-financiar e în pragul colapsului. Adevărul este că nu puțini analiști occidentali continuă să fie uimiți de longevitatea nefreasă a unui sistem economic hăcuit în modul cel mai barbar de lăoșii nemăsurăti a grupurilor de interes ce compun asa-zisă elită politică a României de azi.

Optind pentru avantajele materiale și sociale de moment ca moneda reală de schimb pentru asigurarea continuității complicității la acțiunile egoiste ale elitelor comuniste, colaboraționii clasei politice de azi se simt prinși mai mult ca oricând în cercul viilor al unui joc politic pe care intuițe că îl vor pierde pentru a doua oară în acest secol. Nu într-o situație foarte diferită se află și o parte importantă a membrilor serviciilor secrete, care înțeleg mai bine ca oricine că, în poftida avantajelor de care beneficiază pentru moment, corăbia națională este în derivă și riscă să se scufunde definitiv dacă nu se vor produce importante schimbări structurale în societatea românească. În mod paradoxal, în poftida aparențelor, masa colaboraționiștilor reactivă și majoritatea ofițerilor ce controlează rețelele informative realizează că în organigramă funcțională sistemului politic românesc ei ocupă o poziție relativ identică: cea de instrumente de execuție a politicii nucleului puterii oculte.

Reproducerea embrionului colaboraționist

În aceste condiții, prioritatea societății civile românești ar trebui să devină crearea cadrului politic necesar „eliberării” masei colaboraționiste de sub formula actuală de tutelă și control a serviciilor secrete. Pasul natural următor trebuie să fie cel de reintegrare acesteia în eforturile colective ale societății civile de modernizare a țării.

Cum deja am menționat și în decidiu anterior, monopolul ilegal al nucleului puterii asupra arhivelor fostului DSS îi conferă drepturi discrete manipulative și de sătaj a unei importante părți a societății civile. Treccerea acestor arhive în gestiunea societății civile și clarificarea înțeleaptă a problemei colaboraționismului constituie premise esențiale pentru sanitizarea vieții politice actuale și reașezarea ei pe bazele firești ale „jocului și competiției democratice”. La rîndul lor, serviciilor secrete trebuie să li se dea șansa de a se reforma nu numai formal-structural, dar mai ales concepțional în raporturile lor profesionale cu ramura executivă și legislativă. Primul și cel mai important efect al unei asemenea „eliberări” va fi recăștigarea de către sistemul instituțional a autorității și respectului public, specific statului de drept.

Nimeni nu trebuie însă să se amângăescă, cu atît mai mult cu cît niciodată în istorie clase politice și grupuri de interes din categoria celor ce dețin azi monopolul puterii în România nu au cedat de bunăvoie pozițiile ocupate. Mai mult, unele organizații civice tind să uite că asemenea grupuri de interes se reproduc continuu, recrutând cu grijă și atenție deosebită pe cei ce le vor continua promovarea intereselor. Cadrele selecționate din rîndul tinerei generații de către actuala clasă politică sunt educate, „programate” politic și testate tocmai prin raportarea la „sistemu de valori” ce intrichipează esența intereselor acesteia. Restul e precum povestea pălăriilor Mariei, ca să-i parafrăzăm pe francezi. Că lucrurile nu merg în direcția dorită de societatea civilă, în poftida „schimbării pălăriei” și nu a Mariei în noiembrie 1996, o dovedește și actuala situație generală a României.

În plus, votarea recentă de către Senat a amendamentului la *Legea de funcționare a SRI* definește cum nu se poate mai bine actualitatea, că și acuratețea cu care se impun reabordarea și soluționarea corectă a problemei „coalaționismului”.

Ciuntirea proiectului de lege inițiat de Tîcu Dumitrescu

Formal, modificarea legii este de natură tehnico-operativă. Ea garantează ofițerilor și „civililor” (citește „coalaționiștilor”) deconspirare, continuarea unei cariere profesionale nestinjenite de apariția incidentului ce a provocat deconspirare. Practic însă, amendamentul are implicații extrem de serioase la nivelul societății civile. Mai întîi, el oferă o umbrelă extensă de protecție profesională (într-o societate în care accentul ar trebui să se pună în sfîrșit pe competență, nu ?) pentru toți oportunității ajunși în funcțiile lor prezente pe motive nonprofesionale. Pot fi incluse aici situațiile de la simple aranjamente de gașcă, la cele în care „coalația” cu serviciile secrete devine un argument profesional suprem. Apoi, modificarea transformă implicit activitatea de sprijin informativ a respectivului colaboraționist, dintr-o activitate teoretic „patriotică”, „nerecompensată”, „realizată din simțul datoriei civice” într-o directă condiționată sau stimulată pecuniar. Pentru un director de minister, de exemplu, această nouă prevedere îi adințește poziția de dependență față de ofițerul coordonator, fie în sensul că din dorința de a-și menține poziția va supralicită nejustificat activitatele informative în detrimentul adevărului, fie se va simți

complet vulnerabil față de un competitor profesional pe care îl bănuie de colaboraționism și care poate cu ușurință încerca „deconspirarea” sa, pentru a fi mutat și a lăsa locul liber. În situația în care se știe că de „fluidă” și „dinamică” este situația organigramelor din sistemul instituțional actual, implicațiile nocive ale unei asemenea prevederi devin și mai impezi. Nu în cele de urmă, ofițerii coordonatori devin *de facto*, prin jocurile operative, alți și omega în cariera profesională a celor vizăți. Într-un fel, chiar mai rău decât înainte de decembrie 1989. și analiza poate continua încă, lipsă de spațiu nepermisind adâncirea acesteia...

Sub aspect politic, măsura este simptomatică și pentru motivul că vine în momentul în care organizațiile civice fac eforturi speciale pentru treccerea prin *Camera Deputaților* a variantei necunoscute a proiectului de lege inițiat de senatorul Tîcu Dumitrescu. O perioadă în care, tot ciudată coincidență, șeful unuia dintre cele mai importante servicii informative reasigură societatea civilă cu privire la „integritatea” arhivelor fostei Securitate, folosind ca nouătate și cunțul „microfilm” (să sperăm că va folosi în curind și pe cel de „discuri magnetice”, chiar ceva mai important decât cel menționat dea). În egală măsură, cu prilejul aceleiași declarații și-a reiterat mai vechea trimisie la faptul că materialele legate de activitatea informativă a membrilor de partid au fost distruse potrivit hotărîrilor CPEX. Adevarat, dar incomplet și nu de necuperat. În fond, se poate observa cu ochiul liber că, dat fiind numărul atât de mare al foștilor colaboraționiști menținuți și mai ales promovați în funcții cheie ale aparatului de stat după decembrie 1989, ei au beneficiat de protecția „noilor” servicii informative prin... simpla treccere a acestora în rîndul rețelelor informative active „create” după acea dată. Ca orice serviciu de informații serios, acesta nu va accepta niciodată să-și deconspire rețelele cu care lucrează curent, din motive de... securitate națională. De aici și interesul special de a preveni treccerea prin legislativ a orișrei legi ce ar deschide perspectiva de deconspirare a foștilor colaboraționiști preluată între timp de activele serviciilor secrete. În plus, dacă ținem seama, potrivit aceleiasi logici, că întreaga activitate informativă din timpul regimului ceaușist a fost radiată potrivit reglementărilor de atunci, se poate realiza cu usurință că „noii”, respectiv „foști” colaboraționiști au trecut cu bine prin operațiunea „Nuțărul”. În realitate, lucrurile stau cu totul altfel, iar cei ce promovează astfel de interprétații mizează pe ignoranța opiniei publice și a reprezentanților societății civile privind specificul muncii informativ-operative. O dovadă în plus că mentalitatea dirigitorilor serviciilor secrete ca și a patronilor lor politici a rămas complet neschimbată față de ceea ce au moștenit de la fostul regim. Ceea ce intră într-un conflict acut cu propriile lor declarații politice. Dar, despre aceste aspecte, cu un alt prilej.

Toboganul istoriei

Efectele negative generate la nivel global al societății românești de complicitatea segmentului „coalaționist” al clasei politice sunt însă chiar mai profunde decât apără prima vedere. Contrapunerea, prin manipularea procesului de alocare a preferințelor (citește pe criterii de clientelism politic), a resurselor materiale și financiare foarte limitate ale societății

românești, a diferitelor categorii profesionale și sociale în funcție de alinierea politică a acestora sau de nivelul tensiunilor acumulate la un anumit moment dat, este nu numai imorală, dar și o jonglerie publică cu batoane de dinamică.

Acordarea priorității absolute de către actuala clasă politică proprietelor ei interese timp de mai bine de 9 ani, în detrimentul procesului de modernizare al tuturor sectoarelor de activitate socio-economică, a împins România pe toboganul istoriei pînă la limita în care sunt puse în pericol compoziția esențială ale existenței sale ca stat național. Cauzele esențiale ale acestor extremitate serioase pericole se află, în principal, în interiorul societății românești și nu în afara acesteia. Ideile și chiar activitățile unor grupuri de interese străine în această direcție nu pot fi decât circumstanțe favorizante, a căror importanță crește direct proporțional cu slăbiciunea și gradul de destabilizare internă. O societate prosperă, cu o distribuție echitabilă a resurselor economice la nivelul membrilor societății și cu un sistem politic democratic nu a fost și nu va fi niciodată vulnerabilă la idei pre-cum cele cuprinse recent în manifestul aparent secesionist de la Cluj.

Fiind total responsabilă de criza generală de sistem cu care România se confruntă azi, clasa politică românească, ca expresie a „reciclării ideologice” a fostei nomenclaturi comuniste, s-a situat și continuă să se situeze, indiferent de declarațiile propagandistică, nu numai pe o poziție istorică contrarevoluționară, dar și una profund antinațională, privind țara de sănăsă de a se reintegra în familia democratică europeană. O situație inaceptabilă și a cărei corectare trebuie să devină o prioritate absolută pînă nu este prea tîrziu, nu numai a forțelor politice responsabile, dar și a întregii societăți civile românești.

Washington, 28 septembrie 1998

(Subtitlurile aparțin redacției)

CITITORII DIN STRĂINATATE

Se pot abona la revista „22” achitând la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunându-l în conturile deschise la Banca Comercială Ion Tiriac – Sucursala Doamnei (menționând CODUL SWIFT: CBITROBU):
 (pentru dolari în contul 402400230030,
 pentru mărci în contul 402400230031,
 pentru franci francezi în contul 402400230035,
 pentru lire sterline în contul 402400230032,
 pentru franci elvețieni în contul 402400230033,
 pentru lire italiene în contul 402400230034) sau (pentru orice fel de valută) trimînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Pentru a nu se retine un comision foarte mare de către bânci, rugăm abonații căroia le stă în putință acest lucru ca plătele care se fac prin cec (money order) să se facă prin cecuri platibile în SUA și exprimate în dolari SUA sau prin cecuri exprimate în mărci germane și platibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
- Europa	80 \$	40 \$	20 \$
occidentală	140 DM	70 DM	35 DM
și Israel:	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF

- Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
- SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Întîlnirea de la Bucureşti a reunit specialişti din domeniul arhivelor din Franţa şi România, istorici din ambele ţări, interesaţi în accesul la documentele istorice recente, dar şi arhiştii din Polonia, Ungaria şi Rusia, care au prezentat dificultăţi cu care s-au confruntat ţările lor în deschiderea fondurilor documentare care au apărut regimurilor comuni.

Întîlnirea s-a datorat iniţiativei CE de a elabora o politică europeană comună pentru a pune în valoare arhivele şi înţeinţii Consiliului Internaţional al Arhivelor de a aduce instituţiile de specialitate din ţările est-europene la standardele mondiale. S-a precizat că *nivelul de acces la arhive este un indicator al stadiului de democratizare* în care se află o anumită ţară. Există o varietate mare a legislaţiilor arhivistice în Europa, criteriile de transparenţă şi secret neîndreptărit sunt reglementate la fel. *Proiectul de reglementare al CE* a fost elaborat într-o primă formă în octombrie 1997. El se află acum în fază de discuţie şi va putea fi aprobat anul viitor.

Prințul principalei *Recomandării* adresate ţărilor membre CE, se numără: *egalitatea de acces la arhivele publice; gratuitatea; procedurile de acces trebuie să fie scrise, transparente şi inteligeibile; limitele să fie prevăzute şi justificate; datele personale trebuie să fie protejate; refuzul de acces să fie motivat în scris; să existe posibilitatea derogařilor.*

Arhivele româneşti nu corespund standardelor europene

Virgil Ştefan Năstescu, expert parlamentar în Comisia de Cultură a Camerei Deputaţilor, a analizat aplicabilitatea în România a *Proiectului*. Deşi *Legea Arhivelor Naţionale* din 1996 pare a fi la prima vedere conformă recomandării, perspectivele celor două documente sunt complet diferite: proiectul european promovează punctul de vedere al cătreanului, în timp ce legea românească este făcălu din perspectiva statului. Charles Kecskemeti, secretarul general al Consiliului Internaţional al Arhivelor, crede că legea actuală a arhivelor din România nu poate fi decât una tranzitorie deoarece vechiul cadru conceptual a fost menit (de exemplu, conceptul de „fond unic” al Arhivelor de Stat se cere înlocuit cu cel de „patrimoniu naţional al arhivelor”) şi riscă să intre în contradicţie cu alte reglementări juridice din România. Legea din 1996 se află în curs de amendare la iniţiativa a doi istorici, membri în Parlament, unul dintre ei, Serban Rădulescu-Zoner, a fost prezent la lucrările acestei mese rotunde.

Problemele cu care se confruntă Arhivele Naţionale sunt personalul redus şi relativ nou, transformarea Arhivelor în „notariat”, prin numărul mare de cereri de autentificare a proprietăţii (numai în prima jumătate a anului 1998 au fost 178.000 de astfel de cereri). Noul direc-

Arhive și dosare

Masa rotundă Memorie și istorie: Statele europene și drepturile cetătenilor în secolul XXI, desfăşurată la Palatul Parlamentului din Bucureşti în 25 și 26 septembrie 1998, a avut ca element central problema arhivelor – depozitar de memorie colectivă, mărturie și, totodată, sursă a istoriei. Una dintre cele patru sesiuni ale seminarului a făcut referire explicită la traumatismele secolului XX și la probleme speciale pe care le ridică deschiderea arhivelor ce atestă tragediile veacului care se încheie. Dezbaterea, organizată de Camera Deputaţilor din România în colaborare cu Ministerul Culturii și Comunicării din Franţa și Consiliul Internaţional al Arhivelor, aflat sub egida Consiliului European, a avut două documente de referinţă care au constituit punctul de plecare al discuţiilor: *Proiectul Recomandării Consiliului European cu privire la o politică europeană în domeniul accesibilităţii arhivelor*, prezentat de Vera Boitho, şeful Diviziei Strategii și Acţiuni Culturale a CE, și *Directiva UNESCO cu privire la tratarea arhivistică a fondurilor organismelor de represiune ale regimurilor dictatoriale* dispărute de curînd, document prezentat de Axel Plathe, specialist UNESCO.

tor general al Arhivelor, Costin Feneșan, a arătat că, după 1989, Arhivele Naționale au fost nevoie să preia în condiții de urgență 20 km liniari de documente, neinventariate și neprelucrate, epuizind astfel tot spațiul de rezervă existent. Din arhiva CC al PCR nu se poate consulta în acest moment decît fondul de secretariat, deoarece (spune directorul Feneșan) inventarierea se face extrem de anevoios.

La Ministerul de Interne sau la Cultură?

Un subiect fierbinde l-a constituit apartenenţa Arhivelor Naționale la Ministerul de Interne. Ion Caramitru a pledat pentru transferarea arhivelor la Ministerul Culturii. Reprezentanții Arhivelor Naționale au pledat cu virulență pentru rămînerea la MI invocând serviciul de pază, finançări-contabil și sediile care li se pun la dispoziție. Guy Braibant, președintele Consiliului de Stat din Franța, a spus că indiferent la care minister se vor afla Arhivele Naționale, acest minister va trebui să-i asigure un buget distinct și substanțial.

A fost discutat și modul în care statul concepe misiunea sa de păstrător al memoriei colective. Giuseppe Vitiello, reprezentant al Direcției Educație, Cultură și Sport a CE, a afirmat că rolul statului este de a păstra spațiile memoriei și nu de a le „falsifica sau manipula”. Trebuie să funcționeze „datoria de memorie” de care vorbește istoricul Vincenzo Drucler, conferențiar la Universitatea Paris X. Statul trebuie să găsească resursele financiare pentru a asigura suportul material al accesului liber la documente, spații de depozitare, săli de lectură, bază informatizată de date etc.

UNESCO sprijină accesul la dosarele de securitate

În cadrul sesiunii dedicate arhivelor care atestă tragediile secolului XX, Axel

Plathe a prezentat un document-directivă elaborat de UNESCO cu privire la arhivele serviciilor de securitate din fostele regimuri repressive. UNESCO și Consiliul Internațional al Arhivelor au desemnat încă din 1994 un grup de experți care să cerceteze problema arhivelor represiunii, pentru a se asigura că victimele sistemelor de represiune își vor recupera propriile istorii personale prin deschiderea acestor documente. Pentru UNESCO, gestionarea adecvată a arhivelor represiunii nu reprezintă numai o problemă tehnică și politică. Mai mult decât valoarea lor patrimonială și simbolica, de „monumente ale terorii intelectuale și fizice”, arhivele de acest tip conțin ca dovezi legale a căror valoare informațională trebuie utilizată pentru reabilitarea legală a victimelor. Salvarea documentelor, administrarea și accesibilitatea sunt foarte importante pentru normalizarea societăților vizate.

Directiva UNESCO afiră necesitatea legiferării în privința arhivelor represiunii, fie în interiorul legii generale a arhivelor publice, fie printre reglementare specială. Drepturile pe care orice inițiativă legislativă e nevoie să le garanteze conform *Directivei UNESCO* trebuie să cuprindă: dreptul tuturor persoanelor de a avea acces la arhive pentru a ști dacă există sau nu documente care îi privesc, dreptul victimelor represiunii de a hotărî dacă comunicarea arhivelor conținând informații cu caracter personal poate fi dezvăluită altora, dreptul de a avea acces, conform unor condiții de siguranță fixate prin legislație, la dosarele agenților represiunii.

Păstrarea arhivelor serviciilor de securitate se poate face fie la Arhivele Naționale, fie la instituții special create. *Directiva* recomandă crearea de comisii speciale care să administreze aceste dosare și dispoziții speciale de protejare a lor. În linii mari, principiile de bază ale arhivisticii sunt valabile și în cazul arhivelor represiunii.

Spre deosebire de celelalte ţări est-europene (cu excepția Rusiei), Ro-

mânia nu are încă o lege a dosarelor fostei Securități. Proiectul de lege al senatorului Ticus Dumitrescu este amintat în mod repetat de la aducerea în dezbaterea Parlamentului, deși a fost depus din 1993. În momentul de față, el a ajuns la Comisia Juridică și la Comisia pentru apărare din Camera Deputaților.

Arhivele SRI

Florin Pintilie, directorul Arhivelor SRI, a prezentat situația dosarelor de securitate aflate la SRI. În momentul de față, se află în arhiva SRI peste 1.500.000 dosare grupate în fonduri: rețea (dosarele celor care au colaborat cu fostele organe de securitate), informativ (dosarele persoanelor urmărite de Securitate), documentar, corespondență și neoperativ. Referindu-se la acțiunile de distrugere a documentelor întocmite de Securitate, atât înainte cît și după 1989, el a susținut că de la hotărîrea CC al PCR din iulie 1967 de a nu li se mai întocmisse dosare de informatori membri de partid, au fost distruse de către lucrătorii de securitate peste 270.000 de dosare de informatori deveniți membri de partid. Astfel că în prezent în fondul rețea aflat în păstrarea SRI marea majoritate a dosarelor s-ar referi, după opinia sa, doar la nemembri de partid și „numai în cazuri aleatorii” la foști membri PCR. Serban Rădulescu-Zoner a amintit, însă, de Cartea albă a Securității, întrebîndu-se dacă scriitorii menționați acolo au fost cu toții nemembri de partid. De asemenea, Liviu Turcu, fost ofițer DSE, într-un articol din 22 (nr. 33/98) arătase că arhivele Securității sunt intacte, deoarece, printre alte forme de arhivare utilizate, a fost folosită masiv și arhvarea pe suport magnetic-electronic.

În intervalul decembrie '89–martie '90, conform datelor prezentate de Florin Pintilie, arhivele au fost distruse sau susținute 130.000 dosare. Directorul Arhivelor SRI a adăugat că a fost finalizată activitatea de microfilmare a dosarelor din fondul penal au fost predate Ministerului Justiției (400.000). Înăuntrul în '89 zeci de mii de dosare din arhiva Securității, considerate a nu mai avea valoare operativă, au fost predate MApN, fostului CC al PCR sau Arhivelor Naționale.

Concluziile seminarului, desprinse de Sorin Antohi și Gérard Ermisse, au rea dus în atenție propunerile care să-să facă de-a lungul celor două zile: organizarea unei conferințe largite despre aplicabilitatea Recomandării CE în toate ţările europene pentru anul viitor în Franță și a unui colcovin special al ţărilor est-europene referitor la accesul la arhive, precum și redactarea de către UNESCO a unui Ghid al Arhivelor Represiunii.

Răzvan Paul

NOUTĂȚI ÎN LIBRĂRII

HUMANITAS
Cartea care dă învatie

STEFAN J. FAY
SOKRATEION
Mărturie despre
MIRCEA VULCĂNESCU

MIRCEA HANODCA
CONVERSĂRI CU ȘI DESPRE
MIRCEA ELIADE

Editura Humanitas anunță
CONCURS
pentru tinerii autori de cronică,
rezecții, articole referitoare la
cărțile Humanitas.
Cei interesați săn rugăti să trimítă,
însotite de un C.V., texte apărute
în perioada 1.10.1998 - 1.08.1999
în paginile publicațiilor la care
colaborează, indicând numele
acestora și data apariției, pe
adresa: Editura Humanitas, Piata
Presei Libere 1, 79734 București
(pentru Mădălina Tache). Data
limită a poștelui: 30 august 1999.
PREMII: 1 abonație gratuită
pe 1 an-premiul I
pe 6 luni-premiul II
la toate aparițiile Humanitas.

ASCULTĂ

BBC

PROGRAMUL INTEGRAL
ÎN BUCUREŞTI LA
UNIPLUS Radio
69.8

Condamnarea comparațiilor

Tot ceea ce am povestit pînă acum, înțimplări care spun că ceva despre amestecul imprevizibil de fapte, cuvinte și idei însemnînd, pînă la urmă, viața, au totuș îsemnificăție limitată. Nu putem amîna discuția de fond: la nivel de teze, principii, norme. Una dintre cele mai curioase atitudini – folosesc un eufemism – mi s-a părut vehementă refuzului de a compara nazismul și comunismul, ori Holocaustul cu Gulagul etc. Am auzit și ani cuît de multe prea multe ori: „*e o greșeală să compari nazismul și comunismul*” sau „*această punere altării dorește să diminueze crimile naziste*” ori chiar „*este o prostie să le compari!*”

Actual comparației este însă un act de cunoaștere fundamental. Nu e nimic absurd să pui și să analizezi împreună lucruri care par extrem de diferite. Din contră lată, ca exemplu, formele de relief, linia unui lărm și anumite procese din atmosferă. Toate acestea cu în comun o proprietate fascinantă, care este „*self-similitudea la schimbare de scală*” (anumite propoziții rămîn identice la schimbarea scalei). La fel, nu e nimic absurd să pui altării nu numai limbi foarte diferite, ci chiar limbile, procesele economice și... jocul de fotbal. În toate cazurile, un cunoșător va recunoaște prezența unui tip de struktură, care este structura de gramatică generativă. Pot da tot felul de alte exemple, nu mai puțin curioase.

Atunci, cum să nu fie absurdă interdicția de a compara două sisteme/două regimuri politice/două procese/două serii de evenimente istorice? Comunismul și nazismul! Există desigur multe diferențe. Dar să se uiat atât de repede lecția clasică a structuralismului: analogia se face nu în ciuda diferențelor, ci în virtutea lor? Și apoi, ele au fost de mult comparațe. Întroducerea lor într-o aceeași clasă, a „totalitarismelor”, constituie unul dintre locurile comune ale științei politice. Întrebarea ar fi nu „dacă sătem legitimi cînd facem comparația” – susținerea contrară în dîncolo de orice experiență intelectuală rezonabilă –, ci „din ce punct de vedere această comparație este adecvată” ori dacă „o anumită comparație se dovedește relevantă sau nu”.

O motivație subiectivă?

Fac parte dintr-o generație care a văzut atrocitățile celui de-al doilea război mondial doar pe ecran. Deși suporțam implicit rigorele perioadei ’50, inclusiv închisoarea tărei și, apoi, consecințele ei pentru o familie de detinut politic, nici perioada staliniștilor nu a intrat în memoria mea directă. Copiii născuți în anii ’50 au avut, ca model al răului absolut, nazismul. Filmele, cărțile de căpătă ale elevilor care erau povestea deasupra luptă de partizani împotriva nemților, despre aruncarea în aer a blindatelor venite să cucerească lumea și să o supună o mie de ani, despre ambuscadele având drept înțintă oferirea SS. În aceeași perioadă, referiri la ororile comuniste se făceau prea puțin, chiar în familia mea. Despre ororile lagărelor naziste, despre procesul de la Nürnberg, am sătuit însă de mic copil. Recitem cu satisfacție justițiară detalii privind soarta criminilor de război naziști.

Iată de ce, sensibilitatea etică a generației mele s-a format având ca fundal imaginea diabolică a nazismului. Nazismul reprezentau răul fără griuri.

Dar la vîrstă responsabilităților comunității a devenit, pentru această generație – ca să nu mai vorbesc pentru cele anterioare – provocarea vieții de fizică și. Puteau, suferința fizică ori morală, generată de tot ceea ce suportam și afiam despre comunism, să nu ajungă principală traumă pentru un adult? Mulți din generația la care mă refer și, în orice caz, mulți dintre prietenii mei, vii să trăim momentul prăbușirii comunismului. Cu cît simțeam mai acut, ori mai elaborat, absurditatea și cruzimea

GABRIEL ANDREESCU

Roșu, negru (III)

sistemului, cu atât ne refugiam în revanșa imaginării. Cum să califici comunismul, într-un fel care să dea toată dimensiunea cruzimii sale? Cum să asiguri condamnarea lui de istorie? Aveam un model perfect (să zicem): felul în care umanitatea a tratat ororile nazismului și destinul celor gaști răspunzători pentru crima elaborată în numele unei ideologii politice. Procesul de la Nürnberg! Ni se părea firesc ca sfîrșitul comunismului să fie urmat de un proces echivalent cu cel al nazismului. De ce al nazismului? Pentru că nu aveam un exemplu mai bun. A face apel la „modele” este cel mai firesc lucru posibil.

In acești termeni am imaginat

momentul prăbușirii comunismului de cînd aveam 20 de ani. La fel gîndea alti oameni pe care i-am cunoscut. Cît de răspindită a fost această înțelegere a lucrurilor? După revoluția din decembrie 1989, mulți oameni din toate categoriile de vîrstă și toate categoriile sociale au cerut cu vehemență un astfel de proces.

„Procesul comunismului” a rămas un subiect constant de presă pînă pe la sfîrșitul anului 1991. Iar acum a apărut expresia „mondialistă” a paralelismului, dintre cele două holocausturi: *Carteoa neagră a comunismului*. Este evident că invocarea, drept argument pentru judecarea criminalilor comuniști, a procesului de la Nürnberg, s-a făcut nu pentru că susținătorii ar fi perceput procesul intentat conducătorilor naziști incorrect, sau exagerat, ci din contră: pentru că jucă rolul unui model de justiție. Comparația fructifică, nu diminuă referința.

Nu diminuare, ci susținere reciprocă

Ajung astfel la cîteva dintre critice care au stat la baza dezbatelerilor „holocaust nazist versus holocaustul comunist”.

Ideea că referirea la nazism cînd judecăm comunismul și folosirea sintagmei „holocaust roșu” au drept intenție diminuarea crimerelor naziști apare ca un aliaț într-unul sau intervenții. (...) aceste inițiative ale procuraturii sunt simptome pentru obsesia „paralelistă” – foarte la vogă la București, unde noțiunea de „Holocaust roșu” a intrat în lexiconul curent – înlesnind, de opt ani încoace, echivocuri și oculării”, scriu Radu Ioanid și Alexandra Laignel-Lavastine, sintetizînd idiosincrazia față de „paralelism” în dezafirmsul articol din *Le Monde*.

Ceea ce vreau să remarc acum este absoluta gratuitate a interpretărilor „alarmante” de mai sus. Formulele de limbaj incriminate corespund unei dinamici semantice scoasă de sub voîntă autorilor. Termenul „holocaust” înseamnă „anihilare prin ardere”. El a fost utilizat ca etichetă pentru grozavul genocid al evreilor întrucît nici o altă imagine decît a norilor de fum ieșind pe cosurile de la Auschwitz, Buchenwald, Birkenau etc. nu condensează mai bine orarea a ceea ce s-a întîmplat. Printre un efect semantic tipic, „Holocaustul” nu mai desemnează conotația originală, ci „evenimentul” teribil care a dus la dispariția unei mari părți din evreii Europei. Odată canonizat, semnificația nouului termen a evoluat de asemenea. Astăzi el are și conotația de „rău absolut”, „distrugere teribilă”, „anihilare a identității” sau alte nuante produse de contexte având drept fundal măsurile luate de naziști pentru aducerea la sfîrșit a „soluției finale”.

Această referință la „nebunia dis-

tructivă” a unui sistem politic este pusă în valoare de formula „holocaustul roșu”. „Holocaustul roșu” nu poate fi decît tot un „holocaust”. De vreme ce persoanele care utilizează sintagma au în vedere fapte considerate de ei oribile, ele nu fac decît să reconfirme verdictul dat asupra atrocităților naziste, cărora le-au căzut victimă evreii. Acuza „dorinței de diminuare a crimelor naziste” se dovedește astfel pur arbitrară, o interpretare rău-voitoare. Înseamnă întrădevăr o diminuare pentru cei care consideră nazismul ca fiind „mai rău”, „mai atroc”, „mai costisitor” decît comunismul. Ne putem însă asuma această asimetrie?

O societate decentă

Nu o să răspund întrebării înainte de a veni măcar cu un singur exemplu, privind cadrele teoretice în care putem face fascismul și comunismul o analiză mai elaborată.

Dintre numeroasele perspective, pentru care găsim o literatură de specialitate, am ales tema „societății decente”, întrucît a fost utilizată exact în subiectul care ne interesează. Conceptul „societății decente” a primit cîteva elaborări recente. Ce este o societate decentă, în sensul eticilor politice? Avishai Margalit² a definit-o drept societatea în care a fost exclusă umiliarea persoanelor ori a unor grupuri sociale considerate tradițional „marginale”. Dar eradicarea „umilității” poate constitui un criteriu numai cu presupoziția că, anterior, cruzimea fizică a fost eliminată. Cruzimea reprezintă cel mai rău vicin uman, îată un alt postul teoretilizat de către un alt universitar american, Judith Shklar, care deduce de acia cea mai frumoasă definiție a „liberalilor” pe care am citit-o vreodată. Liberalii sunt cei care consideră cruzimea, scrie Judith Shklar, drept cel mai mare rău pe care li s-ar întîmpla să-l facă³. Într-o societate decentă individuali și comunități sunt protejați și împotriva cruzimii, și a umilității și a amestecului lor pervers.

Avishai Margalit și Gabriel Motzkin au interpretat Holocaustul, într-o lucrare comună⁴ drept contrastul absolut cu principiile societății decente. Studiu lor, *The Uniqueness of the Holocaust* susține (cum se vede din titlu) „unicitatea Holocaustului” în termeni etici politice. De unde „unicitatea” acestuia? Germanii își propusese să îi extermine nu numai pe evrei, ci și pe slavi și chiar au avut oarecare succes cu exterminarea țiganilor. Unic în cazul evreilor ar fi nu doar omorîrea lor în proporție de masă – în definitiv, nazismul a făcut mai multe victime printre arieni decît printre evrei, notează cei doi – ci celul în care au făcut-o; demonstrând că în ochii lor evreii nu aparțineau aceleiași specii umane. Împotriva evreilor crimile nu s-au produs numai prin cruzime fizică, ci și prin umilire morală.

Cît de „decentă” este însă interpretarea lui Avishai Margalit și Gabriel Motzkin?

Pentru că de atrăgător arată conceptualul societății decente, pe atît de artificial, pînă la impudic, apare acest punct al demonstrației lor. Oare țiganii exterminați nu erau ei trimiși în lagăre și gazeți tocmai pentru că erau considerați o rasă inferioară? Nu era acesta actul inițial, fundamental, de „condamnare” a lor, ca și a altor categorii, printre care homosexualii? De ce între toate, umilierea evreilor ar fi avut alt statut? Toate cercetările

asupra ororilor duse în numele distincției etnice ori rasiale scot în lumină asocierile actului de crizime cu intenția umilitării. (Richard Rorty o spunea foarte apăsat, în *Human Rights, Rationality, and Sentimentality*, cu privire la crimile sîrbilor din Bosnia, împotriva musulmanilor⁵.)

Fără doar și poate, nazismul a adus crizime și teribilă umilire pentru întregi categorii de ființe umane. Însă teoria lui Avishai Margalit se vădește semnificativ tocmai în analiza societăților comuniste. Înșâși concepția „omului nou” afirmă disprețul; o viziune care-i pune pe oameni într-o situație profund umilitoare. Înseamnă oare altceva, filozofia bolșevică, decît că omul societății burghere trăiește o condiție inferioară, pe care are obligația să o depășească? Dar peste referințele ideologice trebuie notată mai ales teribila foame de înjorire a victimelor, care a bîntuit imperiul răului (cum prea bine i-a zis la un moment dat Ronald Reagan). Înăuntră din *Cartea neagră a comunismului*, o scenă din China, în timpul revoluției culturale (pogramuri care aveau ca victime profesori și ca tortionari, elevii):

„In jurul gîtelui li se agățaseră și găleți pline cu pietre. L-am văzut pe director: găleata lui era atît de grea, încît firul metalic îl pătrunse adinc în piele; se cățina pe picioare. Toți erau desculpi și loveau în gonguri sau tingiri, făcînd turul terenului și strigînd:

– Sunt gangsterul Cutare!

În final, au căzut cu totii în genunchi, au ars tâmpie și l-au implorat pe Mao Tzedun să le ierte „crimile”. Scena m-a făcut să înlemnesc și am simțit cum îmi pieră singele din obrajii. Cîteva fete erau gata să leșine.

Au urmat loviturile și torturile. Nu văzusem niciodată pînă atunci asemenea torturi: erau siliți să măñințe materii fecale și insecte; erau supuși unor socuri electrice; erau forțați să îngrăuncheze pe sticla spartă; erau puși să facă pe avionul, agățați de brațe și de picioare.

Ce cruzime, ce formă de umilire este mai mare decît aceasta? Desigur, pun întrebarea retoric. Există multe alte forme îngrozitoare. Le-au experimentat și nații și comuniști, și sîrbii ori croații, și hutu și tutzi. Ceea ce vreau să spun este faptul că, în sensul opozitiei absolute la condiția unei societăți decente, ambele sisteme, nazist și comunist, sunt fățe ale aceleiași exaltați aiuritoare produse de chinuirea și înjosirea ființei umane. Să citești pasajul de sus și să declară: „crud și înjositor este numai ceea ce au făcut nații” mi se pare o mare impudoare.

În sfîrșit, aş aminti intenția inițială a demonstrației: iată o judecată a comunismului și a nazismului, care le aşază într-o aceeași categorie: a sistemelor aflate în opozitie absolută cu societatea decentă. Cei care tratează comparațiile între sisteme cu formule de genul „ce-i cu prostia asta” nu au de parte lor, în nici un caz, știință politică. Dacă vom primi la marile reperete ale acesteia, de la societatea deschisă a lui Karl Popper pînă la pragmatismul etic al lui Eduardo Rabassi și Richard Rorty, vom găsi, ridicată la nivel de concept, logica solidarității cu victimele de toate culorile.

Note

1. Printr-un „proces al comunismului” înțeleg un ansamblu de măsuri incluzînd procesul criminalilor comuniști, legislația de anulare a proceselor politice, plata unor daune către victime și, desigur, judecarea regimurilor comuniste în planul culturii și al mentalității.

2. Avishai Margalit, *The Decent Society*, Harvard University Press, 1996.

3. Judith Shklar.

4. Avishai Margalit și Gabriel Motzkin, *The Uniqueness of the Holocaust, Philosophy and Public Affairs*, Winter 1996, pp. 65–83.

5. Richard Rorty, *Human Rights, Rationality, and Sentimentality*, în Stephen Shute și Susan Hurley, (ed.), *On Human Rights*, Basic Books, 1993.

IRINA COROIU

Visul unei nopti de vară

de William Shakespeare Regia: Beatrice Bleonț

CRONICĂ
DE TEATRU

Secvență din spectacol

Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai, la 32 de kilometri de Budapesta, iubitorii de teatru din Ungaria, dar și turiștii estivali s-au obișnuit de cîteva ani să vină la întîlnirea cu româna Beatrice Bleonț, care montează special pentru *Festivalul în aer liber de la Zsámbék* cîte un spectacol cu actori maghiari și români.

Cringul dintre ruinele unei impozante catedrale medievale și cimitir s-a dovedit locul ideal pentru reprezentarea *Visului unei nopti de vară*, piesă extrem de populară în Ungaria. Într-un timp record, muncindu-se cu entuziasm într-un deplin spirit de echipă, premiera a fost gata și vizionarea imediată i-a cucerit pe spectatorii care au reușit să obțină locuri la cele 5 reprezentanțe de la începutul lui august.

Convenția teatrală a piesei în piesă și psihologia abisală fabulației fanteziste au fost convertite în veritabilă magie de către inspirata regizoare, secundată de scenografi Doina Levință și Constantin Ciubotaru, care au contribuit la efectul empatic ce copleșește publicul vrăjit odată cu eroii. Mai intîi prin ingeniozitatea speculației ambiantei vegetale care evocă indirect originile subiectului: mitologia celtică, *Metamorfozele* lui Ovidiu, literatură lui Ariosto, Tasso, Spencer și Chaucer, elemente revitalizează într-o concepție de mare densitate vizuală și auditivă (coregrafia și ilustrația muzicală tot Beatrice Bleonț).

Cromatic este alternată în mod rafinat o paletă dominată de verde-alb-roșu, argintiu și auriu, culori a căror simbolistică e folosită în funcție de pretextul conflictual. Se vizează astfel echilibrul om-natură, dar și complementaritatea sexelor, virtutile benefice ale raiurilor invertzerte, spații propice pentru explorarea sufletului. Fie el ferecat în caratele nobiletii sau expus deschis razelor selenene. Peste pulsulație amoroase care fac substanță intrigi, se asterne catifeaua purpurie pe care se va juca acut final al comediei manipulările, reverberată prin diferite medii.

Voyeur cu puteri absolute, Oberon (Claudiu Bleonț într-o frizonantă creație mută) nu se mulțumește să-și sicaneze partenera, o Titania senzuală și temperamentală (Simona Matei, de o grătie dină) ce și consumă efuziunile în pași de dans. Prin intermediul spiridusului Puck (George Călin, zvelt contorsionist ivit dintr-ierburile elixirurilor fermece), regele elflor materializează de-a valma visele

tulburi ale tuturor. Ale duclui Theseu (de o frumusețe princiară, ghicită în spatele măștii, Fekete Ernő) și ale amazoanei Hippolyta (de o frumusețe glaciără, Egri Kati). Ale tinerilor îndrăgoșați (Botos Eva, Szalay Mariann – duioase agresive, Takátsy Peter și Schneider Zoltán – încrincentat refractari) ce-și doresc să-și găsească perechea potrivită. Ale meșteșugarilor ce se ambiționează să-și demonstreze sensibilitatea jucind la curte povestea de iubire dintre Pyram și Tysbe. Ale nesăbuților călugărițe (fecioare neprînhărite din suita Titaniei, printre care se ascunde și Rodica Mandache), care se precipită să-și satisfacă poftele.

În cele din urmă, cu totii se vor trezi la realitate, la realitatea feeriei, desigur.

Maestrul de ceremonie (nostim înfățișat de Tóth József ca un pedant funcționar al destinului, cu ochelari și bască) simte că ceva necurat s-a petrecut și înnebunește, pe cap cu tchia părintelui-bufon ce a vrut să-și impună voința în mod autoritar și drept pedeapsă s-a trezit... violat!

Adevărul conștiințelor a fost adus la lumină. Luna (autentică!) a vegheat ca parodia lirică să-și atingă scopul: să încînte prin imagini poetice superbe, dar și să ironizeze prin vitalitatea corozivă a satirei.

Applauzele i-au răsplătit pe toți interpretele deopotrivă.

În centrul atenției însă a fost trupa maestrilor: Dorel Vișan, Nicolae Poghirc, Octavian Vlaicu, Radu Panamarencu, Ion Rizea. Pentru că sunt talentați, dar și pentru că a existat o idee generoasă de a-i înfățișa oarecum cu propria lor identitate de artiști români „cu pasaport în regulă”: simpatici, plini de viață, strecându-cuvinte neaoșe printre replicile shakespeareene, însotiti mereu de vesela melodie *La Calul bălan*. Spre deliciul publicului.

Beatrice Bleonț este la a treia experiență la Zsámbék. Mai intîi a fost în turneu cu *Romeo și Julieta*, spectacolul *Nationalului* bucureștean (instituție de sprinjul căreia s-a bucurat și acum, cind și-a adus contribuția și *Naționalul* timișorean), apoi a fost invitată să monteze *Maestrul și Margaretă* de Bulgakov și *Răpirea sabinelor* de Andreev.

O exemplară colaborare între ministerul culturii din Budapesta și București, între artiștii maghiari și români.

EUGÈNE IONESCO

Călătorie
în lumea morților

TEATRU V

UNIVERS

Integrala teatrului ionescian

Ne facem nu atît o datorie, cît o reală placere anunțîndu-ne cîitorii că, de curînd, la editura Univers, s-a încheiat prima traducere integrală în românește a dramaturgiei lui Eugène Ionesco. Seria începută în 1994 (traducător fiind Dan C. Mihăilescu, precum se vede nu doar cronicarul literar al revistei noastre) ia sfîrșit acum, odată cu volumul 5, care cuprinde, pe lingă *Macbett* și *Ce formă-*

dabilă incercătură

două texte din ultimii ani ai scriitorului – *Omul cu valizele* și *Călătorie în lumea morților* – oarecum „testamentare” și, practic, necunoscută în România. Două inedite, pînă la ediția de teatru din *Pléiade*, 1990 (*Nepoata-soție* și *Viccontele*), împreună cu *Cintărețea cheală*, tradusă abia acum în *adenda* (editorul explică de ce) completează un sumar demn de tot interesul.

ALEX. ȘTEFĂNESCU
Ziarista

Mi-a telefonat o necunoscută:
– Domnul Alex. Ștefănescu?
– Da.
– Sunt o admiratoare a dumneavoastră.
Am bravat:

– Care anume? Am foarte multe.

– Nu mă cunoașteți. Mă numesc Ileana Ursea.

Sunt o tinără ziaristă.

– A! V-am văzut numele, într-un ziar... într-un ziar condus de...

– N-are importanță

– Mi-am dat seama. Ce dorîti de la mine?

– Am o problemă de conștiință. Șeful meu mi-a cerut să scriu un articol în care... să vă rad.

– Și care-i problema?

– Eu, de fapt, vă stimez.

– Atunci, refuzați să scrieți!

– Astă inseamnă să-mi pierd serviciul. Îmi găsiti dumneavoastră altul?

– Așa, sub presiune, nu.

– Vedetă? Trebuie să scriu.

– Scrieți, domnisoară! Dar tot nu înțeleg cu ce vă pot fi de folos.

– ...O să mă dușmăniți?

– ...Nu.

– Dar o să mă disprețuiți, nu-i aşa?

– Am să mă străduiesc să nu vă disprețuiesc. Să nu vă așteptă, însă, să vă admir.

– Sînteti foarte înțeleagător. N-am mai întîlnit pe cineva ca dumneavoastră. Înseamnă că n-o să mă refuza...

– În ce privință?

– Vă cer un serviciu colegial...

– Ascult.

– Vă rog să-mi spună ceva compromițător despre dumneavoastră.

– Nu înțeleg.

– Ceva care să vă discreditze.

– Nu vă rușine?

– De ce? Articolul oricum îl scriu. Ce rost are să încep acum să fac investigații?

– Vretă să vă ajut să mă denigrați?

– Este și în interesul dumneavoastră. Îmi puteți spune ceva care să nu fie foarte grav. Dacă mă apuc eu de cercetări, cine să fie descopăr!

Am trîntit telefonul. Peste două zile, cînd mi-am văzut fotografia pe prima pagină a unui ziar, alături de un articol cu un titlu insultător, m-am gîndit cu un fel de duioșie paternă la Ileana Ursea: reușise și fără ajutorul meu, prin propriile ei eforturi!

România literară la 30 de ani

România literară împlinește zilele acestea 30 de ani de existență. Urăm colegilor noștri „*La mulți ani*” și viață lungă, cu atît mai mult cu cît următoarea întîlnire cu cititorii și colaboratorii a fost deja stabilită pentru anul 2018, la semicentenar.

România literară

EDITORIAL

Un interviu inedit cu STEFAN BANULESCU

Degradările mod de întreținutare

Controversă FURNICI SI OMENI

Emil, fă-te că meditezi!

Iul Pop despre

In memoriam IRINA ELIADE

Un candidat pentru Goncourt ș.c.l.

Mal spune cineva că a murit Ceaușescu?

Gloria și flaneaua

Săptămîna trecută găsimem în finalitatea cărui îl Lucian Boia *Istorie și mit în conștiința românească* o comparație folclorică. Își anume, cu mincinosul tolărîn pe un uraf de perne și căruia, la azul fiecărui adevăr, îl fugă cîte-o pernă, pînă cade cu fundul gol pe căramida rece. Cam așa se întîmplă și cu permanenta actualizarea a legendelor naționale, cu miturile fondatoare, cu etnoimaginariul vîrsat în fel și chip în istoriografia oficială. Pernele istoriei, deci.

Astăzi mi-a venit o altă comparație: cu vocile lui Tarțarin din Tarascon. Vocea nației (i.e. voință mitizantă?) îl îndeamnă, colțindu-l, la luptă: „*Acooperă-te de glorie, Tarțarin!*” în vreme ce vocea adevărului, adică a fricii din el, îi prostește: „*Tarțarin, acooperă-te cu flaneaua!*”. Pe de o parte, aşadar, avem nevoie de mituri, de istoria ca fundament al educării sentimentului patriotic, istoria ca apărare a ființei naționale. De vocea tunătoare a strămoșilor, incorporată în voință de putere, supremă legitimare, mă-ț nælești, a nației. „*Miturile unei națiuni, spunea Cioran, sunt adevărurile ei finale.*” Acestea pot să nu corespundă adevărului: faptul n-are nici o importanță. Suprema necesitate a unei nații unu față de sine însăși se manifestă în refuzul autocriticelui, în vitalizarea prin propriile ei iluzii. *Și, apoi, o națiune caută adevărul? O națiune căută puterea!*” (Din „*Mărturisirile unui naționalist*”, în *Gândirea*, nr. 3/1935).

De cealății parte, însă, adică din lăuntru, vocea smereniei, vocea măsurii, a bulului simt, simte o nevoie la fel de imperioasă de separare a apelor. Într-voință de putere și nevoie de adevăr, într-patrușul cuceritor și nevoia de continuitate, într-încîlziș schimbării și dorința de autoconservare, ea, vocea măsurii îți spune că, pentru a supraviețui cu demnitate în lumea de azi, trebuie să ne de-dramatizăm trăirea trecutului, să ne depolitizăm cunoștințele și afirmațiile în folosul profesionalismului cel mai rece și mai eficient. Să visăm mai puțin și să muncim mai mult, să ne desprindem de obesia că suntem buricul pă-mintului și să începem a ne lucra serios ființa ca parte a... călcăriului vulnerabil al Europei Centrale.

Dacă vocea gloriei proclamă, precum I.C. Brătianu la 1879, cum că „noi am fost antegarda Europei de la 13 ani col pînă mai dăunăză”, vocea flanelei îți săptăsește că nu știm *nîmic* sigur despre bătălia de la Rovine. Dacă vocea gloriei exaltă omnipotența arheologiei, vocea flanelei îți aduce aminte de pieptenele lui Pârvan, comentat ca dovadă peremptoriei de vechime, în vreme ce nu era decât n-știu-ște instrumentul de la o fabrică de bere dărâmătă. și tot astfel, simpla examinarea a contradicțiilor istoriografiei noastre, întotdeauna intens politicizată, fie fățis, fie subtil, de la Xenopol și lorga la C.C. Giurescu și Ilie Ceaușescu, de la Hasdeu la Mușat și Ardeleanu, trecind prin Samuil Micu, Lapedatu, Lupșa și Silviu Dragomir, pînă la Dinu C. Giurescu și Florin Constantiniu, își arată cum trecutul se readaptăzează sistematic, în funcție de puterea care definește prezentul. Cu ce să te acoperi mai degrabă: cu gloria, riscind să devii ridicol, sau cu flaneaua, adică modest și practic?

Adevăruri cu capul sus

Dincolo de toate cele semnalate, sunt încă, în cartea din 1997 a profesorului Boia, cîteva adevăruri foarte importante. Toate țin de forță și rectitudinea coloanei noastre vertebrale în ceasul de față.

Nici istorică, nici arheologie și nici lingvistică nu pot propune o unică și incontestabilă soluție în privința continuării și „este greu de presupus că adevărul complet și perfect va putea fi cîndva restituit. Corect este să constatăm și să afirmăm fără complexe că totul în acest domeniu este ipoteză”. La fel de adevarat este și că „atacurile antironămînenții apelează nu mai puțin la scheme istorice”. Este evident, arată autorul, „că nu apelul la un trecut îndepărtat constituie mobilul real al evoluțiilor teritoriale (...) Drepturile românești în Transilvania nu sunt susținute decât aparent de dacii

CRONICĂ DE CARTE

DAN C. MIHĂILESCU

„O istorie de nuante“

sau de daco-romani. Ele sunt însă susținute efectiv, prin faptul că majoritatea substanțială a populației este românească (...) Din acest punct de vedere, chestiunea Transilvaniei este tranșată. Exercițiile mitologice maghiare sau românești nu schimbă nimic: Transilvania este incontestabil românească, după cum contestabil trăiește aci o minoritate maghiară căreia se cedează i se recunoaște drepturile specifice. Nici continuitatea, nici imigratismul nu pot modifica o lată din datele problemei! (...) Nu se pune problema renumărării la miturile fondatoare, dar problema dedramatizării și depolitizării lor trebuie pusă. Chestiunea este valabilă în mod egal pentru toată lumea, ceea ce puțin în spațiul Europei Centrale, dat fiind că Occidental, învățând ceva din istoria recentă, și-a atenuat considerabil discursul conflictual privitor la originea Europei, se construcționează pe baza realității.

Europa se construiește pe baza realităților actuale, inclusiv a actualiei istorice și etnografice. Responsabilitatea zilei de azi este a noastră, nu a strămoșilor. Viitorul nu se construiește privind spre trecut" (pp. 142-144). Admirabil, chiar dacă e de păstrat o rezervă față de finalul aserțiunii, în sensul că absența oricărui apel la cele trecute lasă fără temei identitatea celor prezente. În fine, concluzia de la p. 201: „România și-a fărat în cetare cea lobby-ul maghiar creează obstacole internaționale României, iar iridentismul ungăr armeniță să rupă Transilvania de trupul său. Ai fi năsă considerăm că nu există și elemente reale la baza acestei construcții mitice. Propaganda unor cercuri maghiare cu accente antiromânești și agitația întreținută în jurul Transilvaniei nu țin exclusiv de imaginari. Mînd începe acolo unde Ungaria devine piesă dominantă căreia i se subordonează toate evoluțiile românești majore. Ea face figură de mare putere – ceea ce, evident, nu este – capabilă de a surclasă o țară ca România, de două ori și jumătate mai întinsă și mai populată”.

Al doilea context la fel de perfect închis la totușii nașterii preivește, la pp. 204–205, chestiunea evreiască, *y compris cauză* Antonescu. Punctind o serie de raporturi dintre români și evrei „*puternic mitificate*, în ambele sensuri”, de la „*uciderea creditorilor levantini*”, în noiembrie 1594, pînă la concluziile lui I.C. Drăgan din *Istoria românilor* (1993) se conchide cu un admirabil simț al măsurii: „... toate aceste atitudini decurg din istorie, nu din vrednică, anume predispoziție românească. A întrat în joc un mecanism care a funcționat și funcționează pretutindeni în lume (inclusiv în Israel, dovadă problema arăbă). Expansiunea populației evreiești”.

în secolul al XIX-lea în spațiul românesc, și în special în Moldova și în mediul urban a fost considerabilă. Evreii reprezentau în 1912 aproape 15% din populația urbană a țării. În București erau 13%, în Iași aproape jumătate: 42%, în alte orașe moldoveniști înregistruindu-se o cotă similară (...) Din punct de vedere istoric, dosarul româno-evreiesc este explicabil după cum explicabilă este și actuala confruntare israelo-arabă («a explica» neinsemnând «a justifica») (...) Cu Antonescu, lucrurile stau de asemenea pe linia de mijloc, după bine cunoscute principiu al sticlei pe jumătate goale sau pe jumătate plină. Antonescu a fost antisemit, faptul trebuie recunoscut. Dar a fost antisemit într-un anume context, care de asemenea se cere în judecătuș. Nu poate fi judecată istoria de atunci exclusiv cu normele noastre de astăzi. Și, evident, antisemitismul lui Antonescu nu a mers atât de departe ca antisemitismul lui Hitler. Comunitatea evreiască din România, în cea mai mare parte a ei, a supraviețuit. Deținute de a fi împăcată, tabloul nu este

Lucian Boia,
*Jocul cu trecutul. Istoria
între adevăr și ficțiune*,
Editura Humanitas,
174 pp.

LUCIAN BOIA

Jocul cu trecutul

la 1900, teoria „pericolului galben” și să cieșteacă-n toate cele, apoi, „pericolul roșu” (s.a.m.d.). Așa vedem că apelul la Trecut slujește tuturor forțelor („pînă la urmă”, Evul Mediu a servit, în egală măsură, monarhia și revoluția, biserică și laicitatea. Să tot prin Evul Mediu româncii au exaltat ideea națională), că elanul revoluționar și scepticismul istoric, teoria ciclicității în istorie, fatalismul, ca și credința (pe cît de naivă, pe atât de interesată) în progres și în irepetabilitatea istoriei – evoluază complementar și pretutindeni („optimismul și pesimismul istoric merg împreună. Totul este o chestiune de dozaj, altminteri în orice epocă întîlnim tot ce vrem”), ca și tendința de polarizare, mania de a căi lumea în cheia unui perpetu maniheism, alături de tehnica ajutării adevărului inconfortabil, din rațiuni inalt-pedagogice (lucrarea lui Christian Amalvi, citată la p. 99, despre arta „acomodării” manualelor de istorie la circumstanțele dorite oficial, ar merită aplicată și pe solul didactic românesc).

Afară, la aer

Jocul cu trecutul proiectează la scară întregii istorici relativismul *scientific* exercitat pe mitologia istorică românească. (Ori sensul miscarării va fi fost taman invers? Nu știm. Din CV-ul autorului afărm că în 1987 și 1989 a publicat la Paris, la ed. *La Découverte*, o cercetare despre explorarea imaginară a spațiului, respectiv despre sentimentul apocalipsei ca un constant universală a imaginarii colectiv, dacă am înțeles bine.)

„Relativismul științific” – ce-i drept, sintagma pare o contradicție în termeni. Și totuși, nu eu. Pentru că, în istorie, tot ce este sigur, faptic și cifric este și interpretabil. În fel și chip. La infinit, în funcție de ceva: de interesul politic de moment, sau de strategie economică, în funcție de conflicte interetnice, de anumite momente electorale, de tratate, păci, interesere bancare, religioase, chiar și numai de niscai intrigii universităților sau de alcov, în funcție de centrele de putere, ori de divergențele dintre instituții ale statului (istorii universitare, academice versus versiuni ale partidelor, ale afacerilor externe etc.). Și nu de azi, de ieri, adică din pricina postmodernității, s-a ajuns la o astfel de desuspendare a sensului istoriei deasupra unui abis de posibilități contrarii, dar egal justificate. Nu. Jovialul scepticism din afirmația comună: „*asa se scrie istoria!*” – prin care se postulează insignificanța sau falsitatea detaliului pe care se va întemeia credința posterității – pare vechi de cînd lumea. Ca și hîtrul avertisment al românului, prin care afirmația își exalta negația: „*nu-mi mai îndruga mie istorii de-astea!*”

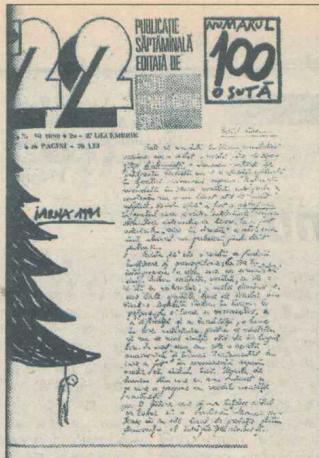
„Toate interpretările își au partea lor de justificare, după cum, putem fi siguri, toate exagerără. Adevărul complet și perfect echilibrat nu are cum să fie pris în nici o formulă. Nu mai există istorie, ci istorii”. și „epistemologia joacă astăzi cartea relativismului”. Sentințe bune că motto. După care nu se clătină învățăturile de manual despre războiul Troiei și fondarea Romei „mitologia începătorilor Romei este construită tot pe mitologie, nu pe istoria reală”, v. dezacordul dintre arheologie și mitologie, analizat în opul lui Jacques Poucet citat la p. 25). Așa vedem că „asa-zisa alterofobie a românului („asa-zisa” fiindcă, în măsura-n care ne uităm etern chioris la Străin, tot pe străini îi așteptăm indefinit ca să ne „pună pe roate”) este un sentiment cvasiversual, cam de pe la veciile greci („nimic nu se cultivă mai lesne și mai ușor decât exacerbarea proprietății identității și devalorizarea sau diabolizarea celuilalt”, trecind în medievalitate (ereticul, evreul și leprosul, trei figuri ale alterității diabolizate). Așa vedem că nu doar pe la noi, ci în toată lumea se suferă de conspirativitate (Occidentalul avea să lanseze pe

Intre oglinzi

Centrul de greutate al cărții este capitolul *Jocuri de război*, p. 148 și.u., unde sunt gheruite cîteva subiecte care au umplut deja biblioteca de controverse: nazismul („cît de vinovată sînt germanii, cît de vinovată este Germania?”, dar și cît de vinovat este, în general, Occidentul de ascensiunea hitlerismului?); mitul rezistenței franceze versus „la France de Vichy”; bombele americane de la Hiroshima și Nagasaki, împreună cu cei 135.000 de morți de la bombardarea Dresdei de către englezii în februarie 1945 („asupra acestor responsabilități, dezbaterea în Statele Unite este limitată și redusă, în genere, la problema legitimității folosirii armelor atomice”); alungarea celor 11 milioane de etnici germani, după 1945, din teritoriile care au revenit Poloniei și Cehoslovaciei, „cea mai amplă acțiune de purificare etnică pe care a cunoscut-o istoria europeană. Subiect în genere evitat, dacă fiind că actualele frontiere sunt acceptata-te de toatele părțile”.

Subiecte uriașe, față de care istoriografia europeană și americană se comporță precum vizitatorul captiv în labirintul cu oglinzi de la Luna Park. Cît despre bicefala întrebare – cine-i de vină? și cine are dreptate? – să recitim eseuul lui Cioran, *Luceafărul*, în care scrie:

In ultimele pagini ale celor două cărți comitate aici înțilim aceeași concluzie, dar cu dublă finalitate. *Istorie și mit în conștiința românească* se încheie pe ideea că, astăzi, „patriotismul în istoriografie înseamnă să ne reclădим o școală națională de nivel european” (Cu alte cuvinte, nu cu pseudodezbateri TV, cu chiolhanuri încăetează în mititei, calta-boșii, chelii asudate, cînteze războinice și esărte tricolore se apără integritatea unui popor, ci cu profesioniști duri, plurilingvi și dibaci. Și nu lăsind ole să pască-n Sarmizegetusa, ci formind sinologi, turcologii slaviști etc.). Lăsat în finalul *Jocului cu treptul*: „conșcientizarea relativismului nu înseamnă renunțare. Ar trebui să însemne, dimpotrivă, acutizarea conștiinței profesionale”. Vom urmări ambele fețe ale concluziei în analiza miturilor comunis- mului românesc.

22 x 450

MONICA LOVINESCU

Pentru 22: La Mulți Ani!

Revista 22 a fost și rămîne inconfundabilă ocupînd, după mine, un loc unic în presa românească. Nu numai prin sistematica sa deschidere spre democrație, ci mai ales din pricina uceniei la un dialog care le-a fost refuzat intelectualilor români de vreo jumătate de secol. Revista n-a reușit totdeauna să mențină dialogul sau dezbaterea la înălțimea discuției de idei, uneori n-au lipsit nici umoarea, nici atacul la persoană. Totul însă în limitele unei politeți minime. Dacă fi numai asta și revista și-ar fi dobîntit titlurile de existență. Dar nu e numai atât. Devotamentul Gabrielei Adameșteanu, căruia trebuie să-i alăturăm pe cel al Rodicăi Palade, stă și în faptul de a asigura această conveiție pașnică a ideilor în momentul exact în care ele se înfruntă. Dimineața zilei în care Gabriela Adameșteanu și-a asumat această sarcină n-a fost una pierdută pentru presa românească.

VIRGIL IERUNCA

O instituție a confruntărilor democratice

Există pentru o revistă de analiză mai ales politică două posibilități: a grupă în jur doar pe cei care au același păreri, sau a se transforma într-o arenă confruntării de idei și chiar a cionirii lor. 22 mi se pare a suma și prima, și a doua misiune. În primul rînd, o vizuire determinată și comună a democrației. În al doilea, discuții aprinse asupra „modului de întrebunțare”. Așa cred nu numai că se scrie, ci și se citește 22, fiind hotărît cu unii împotriva altora. Uneori de acord, altelei deloc. Dar nepuñindu-te dispensa de a participa. E una din prea rarele publicații pe care un intelectual (și nu numai) o parcurge de la cap la coadă, nici un text lăsându-l indiferent.

Pentru tinuta și excepționala sa durată, trebuie să felicităm pe Gabriel Adameșteanu, pe Rodica Palade, pe cei mai mulți dintre editorialiști și colaboratorii acestui săptămânal cu totul aparte, căruia îi urăm să ajungă cu numerele pînă la zilele mai prielnice cînd democrația din foaia de ziari va fi trecut în viață cotidiană a țării și adeverăata revolu-

tie se va fi înfăptuit și în instituții, și în moravuri. Atunci 22 își va fi îndeplinit rolul propus și asumat, cu sacrificii și metamorfoze de vocații.

ION VIANU

22 în linia întîi

Este cîțiva vreme de cînd am realizat că Presa este prima carte de istorie, istoria timpului care se face, care curge. Ea oferă o primă digestie a faptelor, o primă interpretare. Cu atât mai importantă este răspunderea ziaristului cînd ia cînștiință de faptul că este primul istoric, un istoric în linia întîi.

Istoricul „de linia a două” a timpului nostru (dintr-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat) nu îl pot recomanda altceva, dacă va vrea să facă o operă onestă și solidă, decit să citească cu cea mai mare atenție colecția Revistei 22. În coloanele ei se găsește deja înscrîsă cronică aces-ter an, atât de plini de speranță și de dureri; liber cine va vrea, și va putea, s-o culeagă.

22 a vrut să fie pluralistă fără să fie oportunistă. Să reușește din plin, de vreme ce nu a crățat nici pe adversari și, atunci cînd a găsit cu cale, nici pe amici. A găzduit chiar și opinii contrare credințelor ei de bază, atunci cînd nu au fost injuri sau infame. A dat o lecție de libertate și răspundere într-un moment și într-o societate care pierde obiceiul unor astfel de atitudini.

Colaboratorii lui 22 au fost un număr de bărbați eminenți. Dar nu este de prisos să amintesc că, de mulți ani, femeile au jucat un rol remarcabil în construirea, număr de

număr, sumar de sumar, a Revistei. Și cred că femeile, atunci cînd e vorba de curaj, nu au lecții de primit de la nimeni.

Mi-ar fi greu să-mi imaginez transformările pe care le-a suferit România în acești ani fără 22. Trebuie să mai spun că această transformare este incompletă? De aceea, Revista noastră va continua să existe și să însoțească convulsiile și ezitările istoriei încercînd un leac pe măsură.

DAN C. MIHĂILESCU

Chestie de destin

La început, prin '90, cînd Stelian Tănase, îndușător de frenetic, mă punea în față biroului său somptuos, de nabab epicureu (în minte precis: avea pe o farfurioară săse felii de lămălie la o singură cană de ceai!) și-mi comanda un articol, mă simteam foarte mindru, cum că, adică, am intrat și eu pe liste Evropii. Tocmai eu, care, în sinea mea, mă denumeam (cu o incăpăținare idioată, recunosc) GMS, adică Grupul de monolog social!

Au trecut cîțiva ani și, într-o săptămînă, s-a căscăt ditamai falia în biata mea existență de hîrtogar: îspitit și încoltit să aleg: cronică literară la *„Dilema”* sau la *“22”*? Am ales foarte greu. Sîi nu regret deloc. Înșă momentul a fost (pardon de vorbă mare) unul de răscruce.

Nu ștui ce înseamnă pentru mine cronică din *22*. O returnare de destini literar? O confirmare tirzie? O împlinire, sau o ratare mai elegantă? Eternul regret că ziaristica omoară biblioteca și orice proiect de anvergură. Mă rog, chestile astea se limpezesc numai post mortem. Pînă atunci, mă simt la *22* ca moș Gheorghe la expoziție. „Ce faci? mai scrii? mai scriu?!?” – mă întrebă, invariabil, Andrei Cornea cînd, foarte rar, ne intersectăm prin redacție. „Ce să fac? uite și io p-aicea!” Chiar așa.

DAN PERJOVSCHI

Moral ridicat cu toner low

Luni seara, *22* e o casă de nebuni. Timpul a expirat. „Ora dracilor” a venit și nimic nu se leagă. Imprimanta refuză să printeze, tonerul e *low*, nu mai sunt bani în casă, tocmai sosește un fax de la Hurezeanu, am sărît o literă din titlu, mai sunt cinci

pagini de împărțit în silabe, tocmai l-au demis pe Dăianu, cutare s-a supărat și dă telefon, telefonul nu merge că-i pus pe *e-mail*, trebuie să fim în tipăriști de-o oră, am uitat de presupun, unde-o fi poza lui N.C.?

Martî dimineată, alt balamuc. Pe hol se fac coletele pentru firme, *Dacia* gîme de saci cu reviste și pleacă pe traseu, în redacție se imăpăturește de două ore ziare, palme negre de cerneală proaspătă, imprimanta „taie lemne” tipăring abonății externi, scotch, saci de plastic, etichete adezive, Andrei va fi la Londra, abonații la redacție încep să defileze (unii de-abia urcă scările, alții vin pe patine cu rotile), „hai că n-arătă râu”, Gabriela vine pe la unu, dar e Rodica aici, „hai să-l facem pe *Pata*”, e o greselă pe 3, săptămîna asta avem supliment...

Miercuri, joi, vineri, sămbătă...

Într-o lume dezolată și dezolantă, *22* o și oază de normalitate care și învinge, de nouă ani, săptămînal, contextul (cu sau fără TVA).

Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU

Redactor-șef adjuncț: RODICA PALADE

Publicist comentator: GABRIEL ANDREESCU

Grafician: DAN PERJOVSCHI

Contabil șef: ALIN RUBU

Sef dep. marketing: CORINA VLAD-IONESCU

Asistent marketing: MIHAELA CUCU

Şef departament Poliție: JULIAN ANGHEL

Redacție: RĂZVAN PAUL (politici, cultură), ALICE TAUDOR,

RĂZVAN MĂRĂCULESCU, MĂDALINA SCHIOPOIU (social, cultural), SANDRA IORDACHE (social, politic)

Difuzare, abonamente: CONSTANTIN SATALLA, ALEXANDRU PETREAS;

Secretariat: ALINA MATEI

Corecțură, operare calculator: RODICA TOADER,

MURĂ ŞTEFAN, AURELIAN CRĂCIUN, CĂTĂLINA FIOREA

Casierie: MIHAELA ANTONESCU

Responsabil de numar: RĂZVAN MĂRĂCULESCU

Rubrici

Comentariu politic: EMIL HUREZEANU, H.-R. PATAPIEVICI, DAN PAVEL, CRISTIAN PREDA, RADU CALIN CRISTEA, I. BOGDAN LEFTER.

Comentariu economic: ILIE SERBĂNESCU, VASILIU TISMĂNEANU

Cronici literare: DAN C. MIHĂILESCU

Viață urbană: MARIANA CELAC

Arhive Secrete: CLAUDIOU SECASIU

Codicii și sărbătoare: IRINA NICOLAU

„Înțimplă”: ALEX STĂFĂNESCU

Teatru: IRINA COROIU

Ecologie: N. RĂDULESCU DOBROGEA

PS- săptămîna pe scurt: ANDRA-BURDASESCU

Correspondență: RĂZVAN MĂRĂCULESCU, SORIN ALEXANDRESCU, SORIN ANTOHI,

MIHNEA BERINDEI, ANA BLANDIANA, ANDREI CORNEA, MIRCEA MARTIN,

ŞERBAN ORESCU, ŞERBAN PAPACOSTEA,

H.-R. PATAPIEVICI, MIHAI ŞORA,

VASILIU TISMĂNEANU, ION VIANU

Tipărit la RH PRINTING SRL. Tehnoredacție computerizată: 22

Redacția și administrație: București, Calea Victoriei 120.

Tel/Fax: 311.22.08, 314.17.76;

e-mail: r22@r22.sfs.ro,

http://www.dnb.ro/22/

Număr apărut cu sprînful

Fundație pentru o Societate Deschisă și

Fund for Central and East European Book Projects

ISSN-1220-5761